

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ
І ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ

Факультет Гуманітарно-педагогічний факультет

УДК 338.43(4/9)(4)

ПОГОДЖЕНО
Дека́н факультету
(гуманітарно-педагогічний)

_____ Савицька І.М.
(підпис) (ПІБ)

«__» _____ 2025 р.

ДОПУСКАЄТЬСЯ ДО ЗАХИСТУ
Завідувач кафедри
(міжнародних відносин і суспільних наук)

_____ В.о Хвіст В.О.
(підпис) (ПІБ)

«__» _____ 2025 р.

МАГІСТЕРСЬКА КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на тему

Міжнародний вимір Європейського зеленого курсу

Спеціальність

291 «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії»

Освітня програма

«Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії»

Орієнтація освітньої програми _____ освітньо-професійна _____
(освітньо-професійна або освітньо-наукова)

Гарант освітньої програми

_____ канд. іст. наук, доцент _____ Кравченко Н.Б.
(науковий ступінь та вчене звання) (підпис) (ПІБ)

Керівник магістерської кваліфікаційної роботи

_____ канд. іст. наук, доцент _____ Кропивко О.М.
(науковий ступінь та вчене звання) (підпис) (ПІБ)

Виконав

_____ Мельник Б.П.
(підпис) (ПІБ студента)

КИЇВ – 2025

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ І
ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ

Факультет _____ гуманітарно-педагогічний _____

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри_ міжнародних відносин і суспільних наук____
_____ канд. іст. наук, доцент _____ **Хвіст В.О.** _____
(підпис)

«_____» _____ 2025 року

З А В Д А Н Н Я

ДО ВИКОНАННЯ МАГІСТЕРСЬКОЇ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТУ

_____ Мельнику Богдану Петровичу _____

Спеціальність

291 «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії»
(код і назва)

Освітня програма

_____ «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії» _____

Орієнтація освітньої програми _____ освітньо-професійна _____

Тема _____ магістерської _____ кваліфікаційної роботи **Міжнародний вимір Європейського зеленого курсу**, затверджена наказом ректора НУБіП України від 22.11.2024 р. №2086 “С”

Термін подання завершеної роботи на кафедру 1 листопада 2025 р.
(рік, місяць, число)

Вихідні дані до магістерської кваліфікаційної роботи: наукові дослідження з питань Європейського зеленого курсу, офіційні документи Європейської комісії та Європейського парламенту, матеріали Верховної Ради та МЗС України, аналітичні звіти міжнародних організацій (ООН, OECD, IRENA, WWF), аналітичні дані українських дослідницьких центрів Dixi Group, PRISM UA та ГО «Екодія».

Перелік питань, що підлягають дослідженню:

1. Сутність, мета та основні напрями Європейського зеленого курсу.
2. Вплив ЄЗК на формування глобальної екологічної політики.
3. Роль Європейського Союзу у просуванні міжнародних екологічних стандартів.
4. Можливості адаптації принципів ЄЗК країнами-партнерами, зокрема Україною.
5. Перспективи міжнародного співробітництва України в межах Європейського зеленого курсу.

Дата видачі завдання « 25 » листопада _____ 2024 р.

Керівник магістерської кваліфікаційної роботи _____ Кропивко О.М. _____
(підпис)

Завдання прийняв до виконання _____ Мельник Б.П. _____
(підпис)

РЕФЕРАТ

магістерської роботи
студента магістратури гуманітарно-педагогічного факультету
спеціальності 291 «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та
регіональні студії»,
освітньо-професійної програми «Міжнародні відносини, суспільні
комунікації та регіональні студії»
Національний університет біоресурсів і природокористування України
Мельника Богдана Петровича
на тему:
«Міжнародний вимір Європейського зеленого курсу»

Магістерська кваліфікаційна робота складається зі вступу, 3 розділів, висновків, списку використаних джерел. Загальний об'єм роботи – 109 сторінок, з них основного тексту – 81 сторінка. Список використаних джерел та літератури складається з 17 сторінок і містить 142 найменування.

Робота присвячена аналізу міжнародного виміру Європейського зеленого курсу (ЄЗК) як комплексної стратегії Європейського Союзу у сфері кліматичної політики, сталого розвитку та екологічного врядування. У дослідженні розглянуто теоретичні засади ЄЗК, його ключові напрями, вплив на формування глобальної екологічної політики, а також визначено роль Європейського Союзу як провідного актора у просуванні принципів кліматичної нейтральності на міжнародній арені.

Особливу увагу приділено аналізу можливостей адаптації принципів ЄЗК країнами-партнерами ЄС, зокрема Україною. Визначено пріоритетні напрями інтеграції України до європейської екологічної політики, потенціал участі у міжнародних кліматичних ініціативах і значення ЄЗК для трансформації національної економіки в напрямі зеленої модернізації.

Результати дослідження підтверджують, що Європейський зелений курс є не лише внутрішньою політикою ЄС, але й чинником, який формує нові стандарти глобального екологічного управління. Для України він відкриває перспективи посилення міжнародного співробітництва, розбудови зеленої економіки та досягнення цілей сталого розвитку.

Ключові слова: Європейський зелений курс, Європейський Союз, кліматична нейтральність, екологічна політика, зелена економіка, глобальне управління, міжнародне партнерство, Україна.

ЗМІСТ

ВСТУП	7
РОЗДІЛ I. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ЄВРОПЕЙСЬКОГО ЗЕЛЕНОГО КУРСУ	
1.1. Сутність і цілі Європейського зеленого курсу.....	12
1.2. Нормативно-правова база Європейського зеленого курсу.....	17
1.3. Європейський зелений курс у контексті міжнародних екологічних стратегій.....	25
Висновки до розділу 1	34
РОЗДІЛ II. МІЖНАРОДНИЙ ВИМІР ЄВРОПЕЙСЬКОГО ЗЕЛЕНОГО КУРСУ	
2.1. Вплив Європейського зеленого курсу на глобальну екологічну політику....	36
2.2. Стратегічні партнерства Європейського Союзу в реалізації зеленого курсу.....	39
2.3. Виклики для країн-партнерів у процесі адаптації до екологічних стандартів ЄС.....	50
2.4. ЄЗК в Україні: можливості і ризики.....	59
Висновки до розділу 2	64
РОЗДІЛ III. ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ЗЕЛЕНИЙ КУРС І ЙОГО ПЕРСПЕКТИВИ В ГЛОБАЛЬНОМУ КОНТЕКСТІ	
3.1. Розширення принципів Європейського зеленого курсу на нові сектори економіки.....	65
3.2. Перспективи співпраці ЄС з міжнародними організаціями у впровадженні екологічних стандартів.....	73
3.3. Використання досвіду Європейського зеленого курсу для формування глобальної екологічної політики.....	83
Висновки до розділу 3	88
ВИСНОВКИ	90
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ	93

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ

- ЄЗК** – Європейський зелений курс
- ЄС** – Європейський Союз
- ЄК** – Європейська комісія
- ЄП** – Європейський парламент
- РЄ** – Рада Європейського Союзу
- САП** – Спільна аграрна політика
- ООН** – Організація Об'єднаних Націй
- СОТ** – Світова організація торгівлі
- ОЕСР** – Організація економічного співробітництва та розвитку
- ВООЗ** – Всесвітня організація охорони здоров'я
- ВРП** – Валовий регіональний продукт
- ВВП** – Валовий внутрішній продукт
- СОР** – Конференція сторін Рамкової конвенції ООН про зміну клімату
- UNFCCC** – Рамкова конвенція ООН про зміну клімату
- SDGs** – Цілі сталого розвитку (Sustainable Development Goals)
- ETS** – Система торгівлі викидами ЄС (EU Emissions Trading System)
- СВАМ** – Механізм прикордонного вуглецевого коригування (Carbon Border Adjustment Mechanism)
- СЕАР** – План дій з циркулярної економіки (Circular Economy Action Plan)
- BDS 2030** – Стратегія з біорізноманіття до 2030 року (EU Biodiversity Strategy for 2030)
- ZRAP** – План дій «Нульове забруднення» (Zero Pollution Action Plan)
- JTM** – Механізм справедливого переходу (Just Transition Mechanism)
- GDIP** – Інвестиційний план Європейського зеленого курсу (Green Deal Investment Plan)
- ЄБРР** – Європейський банк реконструкції та розвитку
- ЄІБ** – Європейський інвестиційний банк

АНОТАЦІЯ

Мельник Богдан Петрович. Міжнародний вимір Європейського зеленого курсу. Кваліфікаційна робота на здобуття ступеня магістра за спеціальністю 291 «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії». – Національний університет біоресурсів і природокористування України, Київ, 2025.

Об'єктом магістерської роботи є міжнародна екологічна політика Європейського Союзу в контексті реалізації Європейського зеленого курсу.

Предметом дослідження є механізми впливу Європейського зеленого курсу на міжнародні відносини. Метою роботи є аналіз міжнародного виміру Європейського зеленого курсу, оцінка його впливу на глобальні екологічні, економічні та політичні процеси.

У дипломній роботі використано комплекс загальнонаукових методів: аналіз, синтез, узагальнення, систематизацію, порівняльний, структурно-функціональний і системний підходи, а також методи прогнозування та моделювання.

Проаналізувати теоретичні засади Європейського зеленого курсу та його ключові цілі. Оцінити міжнародний вплив Європейського зеленого курсу на екологічну, політичну та економічну політику інших держав і міжнародних організацій. Дослідити перспективи країн-партнерів ЄС у реалізації принципів Європейського зеленого курсу. Вивчити роль міжнародних організацій у підтримці адаптації країн до стандартів Європейського зеленого курсу.

Отримані результати можуть бути використані вченими, студентами, аспірантами, докторантами для подальшого вивчення проблематики Європейського зеленого курсу та його впливу на глобальні інтеграційні процеси.

ВСТУП

Європейський зелений курс є масштабною ініціативою Європейського Союзу, спрямованою на глибоку трансформацію економічної, енергетичної, промислової та екологічної політики з метою досягнення кліматичної нейтральності до 2050 року. Це стратегія, яка об'єднує економічні, соціальні та екологічні аспекти розвитку, пропонуючи нову модель сталого зростання, що ґрунтується на ефективному використанні ресурсів, збереженні довкілля та впровадженні інновацій. Вона визначає пріоритети переходу до циркулярної економіки, скорочення викидів парникових газів, розвитку зеленої енергетики та підвищення якості життя громадян.

Європейський зелений курс має не лише внутрішньоєвропейське, а й міжнародне значення. ЄС виступає провідним актором у формуванні глобальної кліматичної політики, ініціюючи нові підходи до міжнародного екологічного співробітництва. Принципи ЄЗК відображають прагнення Європейського Союзу стати лідером у переході до сталої моделі розвитку, забезпечуючи баланс між економічним зростанням та охороною природи. Важливим елементом цієї політики є розширення партнерств із сусідніми країнами, зокрема з Україною, яка задекларувала свій євроінтеграційний курс.

Для України вивчення міжнародного виміру Європейського зеленого курсу є надзвичайно актуальним, оскільки його реалізація відкриває нові можливості для модернізації економіки, підвищення енергоефективності, розвитку відновлюваної енергетики, впровадження інновацій та залучення інвестицій. У контексті післявоєнного відновлення принципи ЄЗК можуть стати основою формування «зеленої» економіки та сприяти інтеграції України у європейський економічний і екологічний простір.

Актуальність дослідження. Європейський зелений курс (European Green Deal) є стратегічною ініціативою Європейського Союзу, яка визначає пріоритети сталого розвитку, захисту навколишнього середовища та досягнення кліматичної нейтральності до 2050 року. Ця програма має значний міжнародний вплив, оскільки передбачає інтеграцію екологічних стандартів у зовнішньоекономічну

діяльність ЄС, поширення інноваційних технологій та фінансування проєктів екологічної модернізації за межами Союзу. У світі, де екологічна деградація та зміна клімату стають глобальними викликами, Європейський зелений курс виступає важливим каталізатором для трансформації економік і політик різних держав. Його принципи відображають необхідність переходу від традиційних моделей розвитку до інноваційних, екологічно орієнтованих підходів. Важливим аспектом є роль ЄС у встановленні міжнародних екологічних стандартів, що стимулюють розвиток «зеленої» дипломатії, яка спрямована на зміцнення співпраці з країнами-партнерами. Особливе значення в цьому контексті мають механізми фінансової підтримки, такі як Інвестиційний план для сталої Європи, які сприяють реалізації екологічних проєктів у всьому світі. Водночас ці процеси викликають значні виклики для економік країн-партнерів, які мають адаптуватися до високих екологічних стандартів ЄС.

Розглядаючи актуальність теми, важливо також звернути увагу на її значення для глобальної екологічної політики. Європейський зелений курс встановлює нові правила гри на міжнародній арені, які охоплюють питання декарбонізації економіки, переходу до відновлюваних джерел енергії, скорочення викидів і раціонального використання ресурсів. Такі ініціативи створюють прецедент для інших держав і міжнародних організацій, стимулюючи їх до прийняття подібних програм. Для багатьох країн, які прагнуть розвивати економічні відносини з ЄС, інтеграція принципів Зеленого курсу стає не лише необхідністю, але й стратегічним завданням, що вимагає масштабної реорганізації внутрішньої політики та економіки. Отже, актуальність дослідження міжнародного виміру цієї ініціативи є вкрай важливою для розуміння перспектив розвитку світової екологічної та економічної політики.

Ступінь дослідженості теми. Проблематика Європейського зеленого курсу є предметом уваги широкого кола науковців і експертів як у Європейському Союзі, так і в Україні. У межах дослідження були використані матеріали офіційних джерел Європейської комісії, Європейського парламенту, Європейського агентства з навколишнього середовища, а також аналітичні звіти

міжнародних організацій — ООН, OECD, IRENA, WWF та Green Climate Fund. Інформаційну базу дослідження становили офіційні вебресурси Верховної Ради України, Кабінету Міністрів України, Міністерства закордонних справ України. Важливими джерелами стали аналітичні матеріали українських громадських організацій та дослідницьких центрів, зокрема Dixi Group, «Українська призма» і ГО «Екодія», які висвітлюють питання екологічної політики, кліматичних змін, сталого розвитку та європейської інтеграції.

Мета дослідження. Аналіз міжнародного виміру Європейського зеленого курсу, оцінка його впливу на глобальні екологічні, економічні та політичні процеси, а також виявлення можливостей і викликів для країн, що прагнуть адаптуватися до його стандартів.

Для досягнення мети дослідження, необхідно вирішити такі **завдання**:

1. Проаналізувати теоретичні засади Європейського зеленого курсу та його ключові цілі.
2. Оцінити міжнародний вплив Європейського зеленого курсу на екологічну, політичну та економічну політику інших держав і міжнародних організацій.
3. Дослідити перспективи країн-партнерів ЄС у реалізації принципів Європейського зеленого курсу.
4. Вивчити роль міжнародних організацій у підтримці адаптації країн до стандартів Європейського зеленого курсу.

Об'єктом дослідження є міжнародна екологічна політика в умовах реалізації Європейського зеленого курсу.

Предмет дослідження: механізми впливу Європейського зеленого курсу на міжнародні відносини.

Методи дослідження. У процесі написання роботи застосовано такі методи дослідження: аналізу і синтезу – для вивчення теоретичних основ Європейського зеленого курсу та його ключових принципів; порівняльний метод – для аналізу впливу Європейського зеленого курсу на різні країни та міжнародні організації; системний підхід – для оцінки взаємозв'язків між екологічною політикою ЄС і глобальними процесами; метод прогнозування – для визначення перспектив

реалізації принципів Європейського зеленого курсу в міжнародному вимірі. Такий комплексний підхід дозволяє всебічно оцінити міжнародний вимір Європейського зеленого курсу та зробити висновки щодо його впливу на глобальні процеси світу.

Структура роботи. Робота складається зі вступу, трьох розділів, що об'єднують десять підрозділів, висновків та списку використаних джерел.

Наукова новизна роботи полягає в комплексному аналізі міжнародного виміру Європейського зеленого курсу як ключового інструменту екологічної трансформації Європейського Союзу та його впливу на систему глобального врядування у сфері сталого розвитку. У роботі розкрито взаємозв'язок між внутрішніми політиками ЄС та його зовнішньою діяльністю, зокрема у питаннях кліматичної дипломатії, енергетичної безпеки, торгівельної політики та екологічного партнерства, поєднанні економічного, екологічного та політичного підходів до аналізу Європейського зеленого курсу, що дало змогу визначити його роль як чинника формування нової моделі міжнародного співробітництва, орієнтованої на декарбонізацію, енергетичний перехід, впровадження інноваційних технологій і підвищення екологічної стійкості світової економіки.

Практичне значення. Висновки, узагальнення, які сформульовані під час дослідження тематики магістерської роботи, можуть бути використані у подальших наукових дослідженнях, присвячених питанням реалізації екологічної політики Європейського Союзу, міжнародного екологічного співробітництва та впровадження принципів сталого розвитку. Матеріали можуть слугувати аналітичною базою для розроблення національних стратегій екологічної трансформації, адаптації кліматичної політики до стандартів ЄС та удосконалення взаємодії України з європейськими інституціями. Практичне значення також полягає у можливості використання напрацьованих висновків під час викладання курсів «Міжнародна екологічна політика», «Екологічна дипломатія», «Стратегія сталого розвитку».

Апробація результатів дослідження. Основні ідеї та положення магістерського дослідження було оприлюднено на наукових конференціях, семінарах та опубліковано у Збірниках матеріалів конференцій, зокрема:

1. Мельник Б.П. Європейський зелений курс як нова парадигма розвитку ЄС. Збірник матеріалів Міжнародної науково-практичної конференції “Українська дипломатія: становлення, розвиток та перспективи” (м. Київ, 10 квітня 2024 р.). URL: https://nubip.edu.ua/sites/default/files/u169/zbirnik_tez_konferenciyi_ukrayinska_diplomatiya.pdf
2. Мельник Б.П. Зелене партнерство Європейського Союзу з Китайською Народною Республікою. Збірник матеріалів Міжнародної науково-практичної конференції «Економіко-правові, управлінсько-технологічні та соціально-психологічні виміри сьогодення: Молодіжний погляд» (м.Дніпро, 14 листопада 2025 р.)

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ЄВРОПЕЙСЬКОГО ЗЕЛЕНОГО КURСУ

1.1. Сутність і цілі Європейського зеленого курсу

Європейський зелений курс був офіційно представлений у грудні 2019 року як стратегічна ініціатива Європейської комісії. Його започаткування стало відповіддю на глобальні виклики, пов’язані зі зміною клімату та деградацією довкілля. Ідея полягала у створенні комплексного плану, який би перетворив Європейський Союз на перший у світі кліматично нейтральний континент до 2050 року.

Новий курс став центральною частиною політичної програми Урсули фон дер Ляєн — новообраної президентки Єврокомісії на той момент. Вона визначила кліматичну політику пріоритетом №1 для ЄС, прагнучи не лише зменшити викиди парникових газів, а й змінити спосіб функціонування економіки, транспорту, енергетики та сільського господарства. Програму позиціонували не лише як екологічну, а й як соціальну — тобто таку, яка має забезпечити «справедливий перехід» для всіх країн і регіонів.

Запуск Зеленого курсу відбувався в умовах зростаючого тиску з боку громадян, зокрема молоді, а також активізації кліматичних рухів по всій Європі. Ці процеси формували суспільний запит на нову кліматичну політику, що сприяло підтримці курсу на найвищому політичному рівні. [1]

У межах Європейського зеленого курсу передбачено реалізацію цілого ряду стратегічних кроків. Серед них — ухвалення важливих програмних документів, які охоплюють різні сектори, зокрема: стратегії з інтеграції енергетичних систем, розвитку промисловості, впровадження принципів кругової економіки, модернізації будівельної сфери, розширення використання морської вітроенергетики, поводження з хімічними речовинами, а також охорони біорізноманіття та лісів.

Крім того, однією з ключових ініціатив стала розробка та прийняття Європейського кліматичного закону. У зв'язку з цим були оновлені та доповнені нормативні акти ЄС у сферах енергетичного оподаткування, транспорту, аграрної політики та управління відходами.

Для підтримки країн і регіонів, які можуть зазнати труднощів у процесі переходу до кліматично нейтральної економіки, Європейська комісія також передбачила створення фінансових інструментів. Одним із таких став Механізм справедливого переходу, що має забезпечити соціальну рівновагу в процесі впровадження екологічних реформ. [2]

Європейський зелений курс (European Green Deal) — це масштабна ініціатива Європейського Союзу, яка покликана зробити захист довкілля та боротьбу зі зміною клімату ключовим напрямом європейської політики. Його мета полягає у досягненні екологічно стійкої моделі розвитку, що охоплює усі сектори економіки та суспільства.

Серед основних цілей та інструментів, закладених у рамках курсу:

- **Досягнення вуглецевої нейтральності до 2050 року**, що означає повну компенсацію або усунення викидів парникових газів у масштабах усього ЄС;
- **Зниження рівня викидів CO₂ на 50–55% до 2030 року** порівняно з базовим рівнем 1990 року;
- **Запровадження європейського кліматичного законодавства**, представленого у березні 2020 року, яке юридично закріплює зобов'язання щодо кліматичної нейтральності;
- **Механізм прикордонного вуглецевого регулювання (СВАМ)**, який передбачає обмеження на імпорт продукції з високим вуглецевим слідом із третіх країн, задля запобігання «вуглецевому витоку»;
- **Механізм справедливого переходу**, розроблений у січні 2020 року, який має на меті підтримати регіони та галузі, що найбільше постраждають від переходу до низьковуглецевої економіки. Він включає фінансову підтримку через кредити, інвестиції та гранти з Фонду справедливого переходу.

Попри те, що назва ініціативи містить слово «угода», за своєю природою Європейський зелений курс не є міжнародним договором. Це скоріше всеосяжна стратегія — набір ініціатив, рішень та політичних програм, розроблених Європейською комісією з метою досягнення кліматичної нейтральності, технологічної модернізації та структурної перебудови економіки ЄС до середини XXI століття. [3]

Також, у межах Європейського зеленого курсу Європейський Союз визначає низку ключових напрямів:

- Збереження біорізноманіття: реалізація політик, спрямованих на охорону чутливих екосистем та відновлення природного середовища.
- Харчова система «від лану до столу»: трансформація агропродовольчого сектора з акцентом на екологічну стійкість, безпечність і справедливість.
- Екологічно відповідальне сільське господарство: підтримка сталого розвитку аграрного сектора та сільських територій на основі оновленої спільної аграрної політики ЄС (САП).
- Перехід до чистої енергії: поступове заміщення традиційних джерел енергії на відновлювані та маловуглецеві, з акцентом на зменшення шкідливих викидів.
- Зелена промисловість: перехід до екологічно дружніх виробничих процесів, де пріоритетом є повторне використання ресурсів і мінімізація відходів.
- Сектор будівництва та реновації: стимулювання використання екологічних технологій у зведенні нових споруд і модернізації вже існуючих.
- Екологічний транспорт: розвиток інфраструктури для мобільності з низьким рівнем викидів, зокрема електротранспорту та залізниці.
- Боротьба із забрудненням: запровадження заходів, які мають оперативно знижувати рівень шкідливих речовин у повітрі, воді й ґрунті.
- Кліматичні дії: досягнення мети повної кліматичної нейтральності в ЄС до 2050 року, що є одним із центральних зобов'язань курсу. [4]

Також, у межах Європейського зеленого курсу особливу увагу приділено фінансуванню екологічного переходу. Для цього запропоновано спеціальний механізм — *Інвестиційний план сталого розвитку Європи*. Його мета — забезпечити стабільну та ефективну фінансову підтримку курсу на екологічну трансформацію економіки ЄС. План передбачає реалізацію трьох основних напрямів:

1. Залучення значних фінансових ресурсів — планується мобілізувати не менше одного трильйона євро протягом десяти років шляхом поєднання коштів з бюджету ЄС та інших фінансових джерел.
2. Формування сприятливого інвестиційного клімату — створення умов, які стимулюють приватний капітал і державні інституції долучатися до реалізації «зелених» проєктів.
3. Підтримка реалізації екологічних ініціатив — надання технічної, консультаційної та адміністративної допомоги як державним органам, так і бізнесу для втілення сталих проєктів на місцях.

Цей підхід має на меті не лише забезпечити фінансування, а й сприяти формуванню довгострокової стратегії переходу до кліматично нейтральної економіки по всьому Європейському Союзу. [5]

Висновки до підрозділу 1.1:

Європейський зелений курс постає як стратегічна ініціатива, що визначає довгостроковий напрям екологічної та економічної трансформації Європейського Союзу. Його сутність полягає не лише у досягненні кліматичної нейтральності до 2050 року, а й у створенні комплексної політики сталого розвитку, яка охоплює широке коло сфер — від енергетики, промисловості та транспорту до аграрного сектору, захисту біорізноманіття та ресурсоефективного будівництва.

Цілі Європейського зеленого курсу є чітко сформульованими та амбітними. Вони охоплюють зменшення викидів парникових газів, перехід до чистої енергії, розвиток кругової економіки, впровадження стійких практик у сільському господарстві, подолання забруднення та збереження екосистем. Усі ці завдання пов'язані між собою і передбачають системну перебудову економіки ЄС за принципами екологічної відповідальності та соціальної справедливості.

Таким чином, Європейський зелений курс слід розглядати як стратегічну дорожню карту, що втілює нову модель розвитку — екологічно збалансовану, економічно життєздатну та соціально орієнтовану. Його реалізація засвідчує прагнення Європейського Союзу стати глобальним лідером у протидії зміні клімату та формуванні зеленої економіки майбутнього.

1.2. Нормативно-правова база Європейського зеленого курсу

Проблема зміни клімату, спричинена насамперед надмірними викидами парникових газів, у другій половині ХХ століття вийшла на рівень глобального виклику, який потребував скоординованої реакції всіх держав світу. Поступове накопичення наукових доказів про підвищення середньої глобальної температури, танення льодовиків, збільшення частоти екстремальних погодних явищ та деградацію екосистем призвело до усвідомлення: кліматична криза становить не лише екологічну, а й економічну та соціальну загрозу.

На цьому тлі у 1992 році на Конференції ООН з навколишнього середовища і розвитку (так званий Саміт Землі у Ріо-де-Жанейро) було ухвалено *Рамкову конвенцію Організації Об'єднаних Націй про зміну клімату (United Nations Framework Convention on Climate Change, UNFCCC)*. Її підписали 154 держави та Європейський Союз, що свідчило про безпрецедентний рівень міжнародної згоди щодо необхідності спільних дій [6].

Конвенція набула чинності у 1994 році і стала першою міжнародною правовою основою, яка визнає обов'язок держав запобігати небезпечному антропогенному впливу на кліматичну систему.

Головною метою РКЗК ООН є стабілізація концентрацій парникових газів у атмосфері на рівні, який запобіг би небезпечному впливу на клімат, причому ця стабілізація повинна бути досягнута вчасно, щоб дати змогу екосистемам природно адаптуватися, зберегти продовольчу безпеку та забезпечити стале економічне зростання. Документ передбачає, що держави-учасниці мають діяти "на основі спільної, але диференційованої відповідальності", тобто визнавати

різний рівень історичного внеску у зміну клімату та різні можливості для протидії цій проблемі.

РКЗК ООН не встановлює жорстких кількісних зобов'язань для кожної країни — замість цього вона створює правові та інституційні рамки для подальших угод і політичних рішень. Важливими механізмами конвенції стали:

- Конференція сторін (COP) — щорічний форум, де всі держави-учасниці оцінюють досягнення, ухвалюють нові цілі та визначають стратегії;
- Національні повідомлення та звіти — інструмент прозорості та моніторингу виконання зобов'язань;
- Фінансові та технологічні механізми підтримки країн, що розвиваються, у їхніх кліматичних зусиллях.

У рамках РКЗК ООН були розроблені та прийняті ключові додаткові міжнародні угоди, зокрема Кіотський протокол (1997) — перший документ із конкретними обов'язковими цілями скорочення викидів, та Паризька угода (2015) — глобальний договір, спрямований на утримання зростання середньої температури планети в межах 1,5–2°C.

Для Європейського Союзу участь у РКЗК ООН має принципове значення. ЄС не лише формально виконує зобов'язання, але й відіграє активну роль у формуванні порядку денного глобальних кліматичних переговорів. Саме принципи та цілі РКЗК ООН стали концептуальною основою Європейського зеленого курсу (European Green Deal), який передбачає досягнення кліматичної нейтральності до 2050 року, скорочення викидів, розвиток відновлюваної енергетики та підтримку інноваційних технологій для декарбонізації економіки [7].

Європейський зелений курс у цьому контексті можна розглядати як регіональний інструмент імплементації глобальних цілей, визначених РКЗК ООН та Паризькою угодою. Він демонструє, як міжнародні домовленості трансформуються у внутрішню політику, законодавство та конкретні програми фінансування, спрямовані на захист клімату.

Таким чином, Рамкова конвенція ООН про зміну клімату є фундаментальним міжнародним документом, без якого неможливо зрозуміти передумови та логіку

Європейського зеленого курсу. Вона встановлює стратегічну мету, формує принципи справедливості та спільної відповідальності, створює систему координації та моніторингу, а також відкриває шлях для більш конкретних та амбітних угод, які визначають майбутнє кліматичної політики ЄС.

Поряд із зміною клімату, глобальна втрата біорізноманіття стала однією з найгостріших екологічних проблем сучасності. Знищення природних середовищ існування, забруднення, надмірна експлуатація природних ресурсів і зміни клімату призводять до швидкого скорочення кількості видів флори і фауни, що несе загрозу стабільності екосистем і життю людини.

У відповідь на цю проблему у 1992 році, водночас із Рамковою конвенцією ООН про зміну клімату, на Саміті Землі в Ріо-де-Жанейро була прийнята **Конвенція про біологічне різноманіття (Convention on Biological Diversity, CBD)**. Ця міжнародна угода стала першим всеосяжним документом, який встановив юридичні зобов'язання держав щодо охорони біорізноманіття, сталого використання його компонентів і справедливого розподілу вигод, отриманих із використання генетичних ресурсів [8].

Конвенція охоплює три взаємопов'язані цілі:

1. Збереження біологічного різноманіття;
2. Сталий розвиток і використання біорізноманіття;
3. Справедливий і рівний розподіл вигод, що виникають із використання генетичних ресурсів.

Ці цілі створюють комплексний підхід до збереження природи, що поєднує охоронні заходи з економічними і соціальними аспектами, стимулюючи при цьому міжнародне співробітництво.

Для досягнення поставлених завдань CBD передбачає розробку національних стратегій, планів дій, програм моніторингу та залучення широкого кола зацікавлених сторін — від урядових структур до місцевих громад і приватного сектору. Особливо важливою складовою є питання фінансування заходів із збереження біорізноманіття, що здійснюється як за рахунок міжнародної допомоги, так і національних бюджетів.

Для Європейського Союзу Конвенція про біологічне різноманіття є ключовою міжнародною основою, на яку спирається частина екологічної політики, інтегрована в Європейський зелений курс. Відповідно до стратегії ЄЗК, збереження біорізноманіття та екосистем є пріоритетом, що підкреслює важливість відновлення природних середовищ, захисту рідкісних і зникаючих видів, а також сталого управління природними ресурсами [9].

Європейська стратегія біорізноманіття до 2030 року, яка є невід'ємною частиною ЄЗК, безпосередньо базується на принципах і зобов'язаннях CBD. Вона передбачає впровадження заходів із захисту природних територій, відновлення деградованих екосистем, боротьбу з інвазивними видами та інтеграцію збереження природи у сектори економіки, зокрема сільське господарство і лісове господарство.

Таким чином, Конвенція про біологічне різноманіття виступає не лише фундаментальним міжнародним документом у сфері збереження природи, а й важливим інструментом імплементації Європейського зеленого курсу, який формує правові, політичні і практичні рамки для сталого розвитку і екологічної безпеки в Європі та світі.

Після ухвалення Рамкової конвенції ООН про зміну клімату (UNFCCC) стало очевидно, що для досягнення суттєвих результатів необхідно встановити конкретні кількісні зобов'язання щодо скорочення викидів парникових газів. Таким документом став *Кіотський протокол*, прийнятий у 1997 році в японському місті Кіото на третій конференції сторін РКЗК ООН (COP3).

Кіотський протокол встановив перші у світі обов'язкові цільові показники зниження викидів парникових газів для розвинених країн — учасниць угоди. Для більшості з них ціль становила зменшення викидів у середньому на 5% від рівня 1990 року в період 2008–2012 років. Важливою особливістю протоколу стало розмежування відповідальності між країнами, що базувалося на принципі «спільної, але диференційованої відповідальності», яке визнає історичний внесок розвинених країн у проблему зміни клімату та більші можливості для здійснення заходів з її подолання [10].

Протокол передбачав низку механізмів для досягнення цілей більш ефективно та з меншими витратами:

- Механізм спільного виконання (Joint Implementation, JI) — дозволяв країнам реалізовувати проекти зі зниження викидів у інших країнах і враховувати ці результати у своїх національних показниках;
- Механізм чистого розвитку (Clean Development Mechanism, CDM) — стимулював інвестиції у проекти з екологічною користю у країнах, що розвиваються;
- Ринок торгівлі викидами (Emissions Trading) — система купівлі-продажу квот на викиди, яка створювала економічний стимул для зменшення забруднення.

Для Європейського Союзу Кіотський протокол став поштовхом для розробки власних кліматичних ініціатив, зокрема створення першої у світі системи торгівлі викидами — Європейської системи торгівлі викидами (EU ETS). Це дало поштовх до активізації заходів із скорочення викидів у промисловості, енергетиці, транспорті та інших секторах, а також стало фундаментом для подальших амбітних планів, зокрема Європейського зеленого курсу [11].

Водночас Кіотський протокол мав і певні обмеження. Не всі великі забруднювачі, зокрема Сполучені Штати, ратифікували його, а також відсутність зобов'язань для країн, що розвиваються, викликали критику. Період дії першої фази закінчився у 2012 році, після чого виникла необхідність у новій угоді, що призвело до Паризької угоди 2015 року — більш гнучкої і глобальної рамки для боротьби зі зміною клімату.

Отже, Кіотський протокол став першою масштабною міжнародною угодою, яка юридично зобов'язала країни зменшувати викиди парникових газів і впроваджувати інноваційні механізми для цього. Його досвід став важливою основою для формування сучасних кліматичних стратегій, зокрема у межах Європейського зеленого курсу.

Після завершення дії Кіотського протоколу стало очевидно, що для успішної боротьби зі зміною клімату потрібен більш гнучкий, всеосяжний та інклюзивний підхід. Такою основоположною міжнародною угодою стала *Паризька угода*.

Вона є ключовим міжнародним договором у сфері кліматичної політики, ухваленим 12 грудня 2015 року на 21-й Конференції сторін Рамкової конвенції ООН про зміну клімату (COP21) у Парижі. Вона була підписана 175 країнами вже у перший день відкриття для підписання — 22 квітня 2016 року, що стало рекордом в історії міжнародного права. Угода набула чинності 4 листопада 2016 року після того, як її ратифікували щонайменше 55 країн, на які припадало не менше 55 % глобальних викидів парникових газів [12].

Її поява стала відповіддю на обмеженість попереднього механізму — Кіотського протоколу (1997 р.), який встановлював обов'язкові зобов'язання лише для розвинених країн, залишаючи країни, що розвиваються, без кількісних обмежень на викиди. Натомість Паризька угода запровадила універсальний підхід, де усі держави — і розвинені, і ті, що розвиваються — беруть участь у боротьбі зі зміною клімату, формуючи власні національно визначені внески (Nationally Determined Contributions — NDC).

Основна довгострокова ціль угоди — обмежити підвищення середньої глобальної температури на рівні значно нижче 2 °C порівняно з доіндустріальним рівнем і докласти зусиль для обмеження зростання температури до 1,5 °C. Це вперше в історії закріплено на рівні міжнародного договору, причому акцент зроблено на наукових висновках Міжурядової групи експертів з питань зміни клімату (IPCC), що підтверджують небезпеку навіть 2 °C підвищення.

Серед інших важливих положень:

- Глобальний перегляд — кожні п'ять років сторони оцінюють прогрес, оновлюють свої NDC та підвищують амбіційність цілей.
- Прозорість та звітність — впроваджено єдину міжнародну систему моніторингу та звітування про виконання зобов'язань.
- Адаптація — країни мають розробляти та впроваджувати стратегії пристосування до наслідків зміни клімату, включаючи захист продовольчої безпеки, екосистем і здоров'я людей.

- Фінансування — розвинені держави зобов'язані надавати фінансову, технологічну та експертну допомогу країнам, що розвиваються, з метою досягнення глобальних кліматичних цілей.

Україна підписала Паризьку угоду 22 квітня 2016 року, а вже 14 липня 2016 року Верховна Рада ухвалила Закон «Про ратифікацію Паризької угоди». Для нашої держави вона стала стратегічним орієнтиром у формуванні політики декарбонізації та адаптації, адже передбачає:

- скорочення викидів парникових газів до рівня, який не перевищує 60 % від рівня 1990 р. до 2030 року;

- розвиток відновлюваної енергетики;

- модернізацію промисловості з урахуванням принципів енергоефективності;

- поступову відмову від вугілля як основного енергетичного ресурсу.

Україна також має амбіційний курс на кліматичну нейтральність до 2060 року, що збігається з загальносвітовими тенденціями. [13]

Для ЄС Паризька угода стала ключовим політичним та правовим орієнтиром. Її ратифікація в жовтні 2016 року закріпила обов'язок ЄС і держав-членів колективно скоротити викиди парникових газів принаймні на 55 % до 2030 року (у порівнянні з 1990 роком). Це зобов'язання лягло в основу Європейського зеленого курсу (European Green Deal) та знайшло відображення в Європейському кліматичному законі (2021 р.), який зробив кліматичну нейтральність до 2050 року юридично обов'язковою метою для всього ЄС. [14]

Паризька угода та Європейський зелений курс взаємопов'язані на концептуальному рівні, тому що угода є глобальним рамковим документом, який визначає цільові орієнтири та механізми, а Європейський зелений курс — це регіональна стратегія, яка імплементує ці цілі в політику ЄС через конкретні ініціативи: «Fit for 55», реформу Системи торгівлі викидами (EU ETS), план декарбонізації транспорту та енергетики, розвиток зеленої інфраструктури.

Таким чином, Паризька угода — це не лише дипломатичний успіх міжнародної спільноти, але й реальний інструмент, який задає тон екологічній політиці на глобальному рівні. Вона вплинула на формування нової архітектури

кліматичного врядування і стала платформою для довгострокових стратегій, зокрема для Європейського зеленого курсу, який перетворює міжнародні зобов'язання у внутрішні європейські реформи.

Висновки до підрозділу 1.2:

Розгляд ключових міжнародних екологічних ініціатив — Рамкової конвенції ООН про зміну клімату, Конвенції про біологічне різноманіття, Кіотського протоколу та Паризької угоди — дає змогу зрозуміти, що Європейський зелений курс (ЄЗК) не є ізольованою стратегією, а логічно вписується у ширший глобальний контекст боротьби зі зміною клімату та охорони довкілля. Кожен із цих документів сформував певні зобов'язання, стандарти та орієнтири, які ЄС інтегрував у свою політику.

Рамкова конвенція ООН про зміну клімату заклала основу міжнародного співробітництва у сфері клімату, визначивши принципи спільної, але диференційованої відповідальності та необхідності скорочення викидів парникових газів. Конвенція про біологічне різноманіття підкреслила тісний зв'язок між збереженням екосистем і стабільністю клімату, що стало важливою складовою ЄЗК у частині збереження біорізноманіття та екосистемних послуг. Кіотський протокол став першим юридично обов'язковим інструментом із конкретними кількісними цілями скорочення викидів для розвинених країн, у тому числі й держав-членів ЄС, а Паризька угода забезпечила нову, гнучкішу архітектуру глобальної кліматичної політики, орієнтовану на утримання зростання глобальної температури в межах 1,5–2°C.

Усі ці документи створили міжнародну нормативно-правову базу, на якій ґрунтується Європейський зелений курс. Вони визначили стратегічний напрям розвитку кліматичної та екологічної політики ЄС, сприяли формуванню амбітних цілей зі скорочення викидів, розвитку відновлюваної енергетики, захисту природи та забезпечення справедливого переходу до кліматично нейтральної економіки. Таким чином, ЄЗК виступає як регіональний механізм

реалізації глобальних домовленостей, поєднуючи міжнародні зобов'язання з внутрішніми економічними та соціальними пріоритетами.

1.3. Європейський зелений курс у контексті міжнародних екологічних стратегій

Стратегія «Від ферми до виделки» (**Farm to Fork Strategy**) є ключовим елементом Європейського зеленого курсу, спрямованим на створення більш здорової, справедливої та екологічно стійкої системи виробництва і споживання харчових продуктів. Її мета полягає в тому, щоб забезпечити продовольчу безпеку, знизити негативний вплив агропродовольчого сектору на довкілля та клімат, а також сприяти переходу до циркулярної економіки в аграрній сфері.

Європейська Комісія наголошує, що сучасна модель виробництва продуктів харчування є однією з ключових причин втрати біорізноманіття, забруднення довкілля та викидів парникових газів. Тому стратегія «Від ферми до виделки» передбачає комплексну трансформацію агропродовольчих ланцюгів — від способів вирощування сільськогосподарської продукції до харчових звичок споживачів. [15]

Серед основних завдань стратегії — зменшення використання хімічних пестицидів на 50 % та скорочення застосування мінеральних добрив щонайменше на 20 % до 2030 року, а також поступова відмова від антимікробних препаратів у тваринництві. Особливу увагу приділено розвитку органічного землеробства, частка якого у загальній структурі сільського господарства ЄС має досягти 25 %. [16]

Важливим аспектом є і соціальний вимір. Стратегія спрямована на підвищення доступності здорового харчування для всіх верств населення, стимулювання місцевого виробництва та зменшення харчових відходів. Вона також підтримує розвиток інноваційних технологій у сільському господарстві, таких як точне землеробство, вертикальні ферми та альтернативні джерела білка, що сприятиме

підвищенню ефективності виробництва при мінімальному екологічному навантаженню. [17]

Хоча «Farm to Fork» є внутрішньою політикою ЄС, її вплив має глобальний характер:

- ЄС підтримує адаптацію схожих підходів у міжнародній торгівлі, допомагає світовим партнерам переходити до сталих харчових систем, використовуючи механізми співпраці та торгові інструменти. [18]
- Однак така політика спричинила і критику: дослідження показують потенційне зменшення агровиробництва та економічні втрати в низці країн ЄС, особливо в біднішій частині блоку. [19]
- Існують суперечки щодо того, чи стратегія загалом посилює продовольчу безпеку чи навпаки погіршує доступ до ринків, особливо для країн, що не адаптуються до нових стандартів. Наприклад, моделювання сценаріїв показує потенційне зменшення торгівлі до 50 % з країнами, які не відповідають F2F вимогам. [20]

Отже, вплив стратегії «Від ферми до виделки» виходить за межі Європейського Союзу. Завдяки авторитету ЄС як одного з найбільших гравців на світовому агропродовольчому ринку, ця політика має потенціал формувати міжнародні стандарти сталого виробництва продуктів харчування. Багато країн поза межами ЄС розглядають її як приклад для реформування власних аграрних секторів. Таким чином, стратегія стає не лише внутрішнім інструментом досягнення кліматичної нейтральності, а й частиною ширшої міжнародної екологічної ініціативи, що сприяє глобальному сталому розвитку.

Також існує **«Стратегія Європейського Союзу з біологічного різноманіття до 2030 року» ("EU Biodiversity Strategy for 2030")**, яка є одним із центральних елементів Європейського зеленого курсу. Біорізноманіття (або біологічне різноманіття) — це різноманіття живих організмів на Землі, включаючи тварин, рослини, мікроорганізми та їхні екосистеми. Втрата біорізноманіття означає не

лише зникнення окремих видів, а й руйнування природних систем, від яких залежить життя людини.

Метою Стратегії є не просто зупинити деградацію природи, а й забезпечити її відновлення. У документі чітко визначено, що до 2030 року екосистеми в ЄС повинні бути здоровими, стійкими до змін клімату та здатними забезпечувати необхідні екосистемні послуги — тобто користь, яку природа надає людині (очищення води й повітря, запилення рослин, регулювання клімату тощо). [21-22]

Одним із головних напрямів є розширення мережі територій, що охороняються. Під цим терміном розуміють ділянки суші та моря, які перебувають під особливим правовим захистом з метою збереження природних цінностей. До 2030 року планується надати такий статус щонайменше 30 % території ЄС (як сухопутних, так і морських зон). При цьому мінімум 10 % мають отримати статус «територій суворої охорони» — це місця, де людське втручання мінімізоване, наприклад старовікові ліси чи унікальні морські екосистеми. [23-24]

Стратегія передбачає не лише збереження, але й відновлення екосистем. Відновлення — це процес повернення деградованих природних систем до більш здорового стану. Згідно з новим Законом про відновлення природи (Nature Restoration Law), до 2030 року планується відновити щонайменше 20 % суші та моря в межах ЄС, а до 2050 року — всі екосистеми, які потребують такого втручання. [22]

Серед конкретних заходів варто виділити: скорочення використання небезпечних пестицидів на 50 %, збільшення площ органічного землеробства до 25 %, зменшення втрат поживних речовин (азоту та фосфору) на 50 %, відновлення 25 000 км вільно проточних річок (річок без гідротехнічних перешкод), посадку трьох мільярдів дерев, зупинення зникнення популяцій запилювачів та боротьбу з інвазивними видами (неприродними для певної території видами, які шкодять місцевим екосистемам). [23; 22]

Для контролю за виконанням Стратегії ЄС створює нову систему моніторингу, що включає спеціальні інструменти: Actions Tracker (онлайн-платформа для

відстеження виконання заходів) та Targets Dashboard (панель індикаторів, яка показує прогрес по кожній цілі). [21-22]

Важливо, що Стратегія має і зовнішній вимір. ЄС активно просуває ідею охорони природи у світі, бере участь у міжнародних ініціативах, таких як Конвенція ООН про біологічне різноманіття (CBD), і підтримує підхід nature-based solutions — рішень, заснованих на природних механізмах, для боротьби зі зміною клімату. [23]

Хоча з моменту ухвалення документа пройшло кілька років, оцінки Європейської комісії свідчать, що прогрес є, але темпи недостатні для досягнення всіх цілей до 2030 року. Зокрема, найбільші виклики залишаються у сфері відновлення популяцій запилювачів та зменшення використання агрохімікатів [25].

Таким чином, Стратегія ЄС з біорізноманіття до 2030 року є комплексним планом, який не лише встановлює кількісні цілі, але й поєднує екологічну, економічну та соціальну складові, формуючи нову модель співіснування людини й природи в Європі та задаючи приклад для решти світу.

Zero Pollution Action Plan (План дій щодо нульового забруднення) – рух до екологічно чистого світу. Ця стратегія виникла як складова частина Європейського зеленого курсу, ключовим документом якого є: **План дій зі зменшення забруднення повітря, води та ґрунтів — Zero Pollution Action Plan**. Її мета — створити довкілля, вільне від забруднення, яке згубно впливає на здоров'я людей та природні екосистеми. В ідеалі — це світ без токсичних речовин, куди входить повне очищення навколишнього середовища від різних забруднювачів, шкідливих для людини і природи. [26]

Концепція побудована довгостроково: до 2050 року рівень забруднення повинен знизитися до таких показників, які перестануть завдавати шкоди. На цьому шляху до 2050 року окреслені проміжні цілі на 2030 рік, спрямовані на скорочення забруднення «зі джерела» — тобто на стадії виробництва, споживання та утилізації. Серед ключових орієнтирів:

- зменшення числа передчасних смертей від забруднення повітря на 55 %;

- скорочення морського сміття (наприклад, пластикових відходів) на 50 % та зменшення викиду мікропластику на 30 %;
- зниження втрат поживних речовин і застосування хімічних пестицидів до 50 %;
- зменшення площ екосистем, які страждають від забрудненого повітря, на 25 %;
- зменшення кількості людей, яких постійно турбує транспортний шум, на 30 %;
- скорочення кількості побутових відходів на 50 %, включаючи залишкові відходи. [27]

Сам План містить перелік ключових ініціатив: приведення стандартів якості повітря у відповідність до рекомендацій ВООЗ, оновлення законів щодо якості води, адаптація норм, які регламентують відходи, так, щоб вони відповідали засадам циркулярної економіки, звернення до принципів «забруднювач платить», включення цифрових рішень, створення Scoreboard (табло показників) для регіонів, а також платформ для обміну досвідом і моніторингу виконання цілей. [28]

Європейська Комісія також запровадила регіональні пілотні проекти "Zero Pollution Regions". Це місця, де локальна влада отримує підтримку у впровадженні місцевих варіантів екологічних рішень — таких як чисте повітря, вода й ґрунти, а також зменшення шуму і токсичних впливів. Стимулом тут є практична допомога, навчання та підтримка фінансовими інструментами, зокрема через програми LIFE, Horizon Europe, політику згуртованості тощо. [29]

У 2025 році з'явився звіт, який відстежує прогрес реалізації цього Плану, а також прогнози щодо досягнення 2030 року. Виявилось: багато прогресу має місце — наприклад, зменшення забруднення від пестицидів та мікропластику. Проте суспільні виклики, як-от шум, втрата біорізноманіття через забруднення і відходи, залишаються, що вимагає додаткової політичної волі та виконання намічених заходів. Якщо ж до 2030 року буде реалізовано всі заплановані заходи, кількість передчасних смертей може зменшитися до 66 %, а економічний вигравш від чистого довкілля перевищить витрати на впровадження. [30]

Таким чином, Zero Pollution Action Plan — це не просто план, а мета, яка об'єднує всі політики Зеленого курсу, створюючи основу для майбутнього, де людство живе в гармонії з довкіллям. Він закладає урядові стандарти, економічні механізми та міжнародні орієнтири на шляху до створення чистішої, екологічно безпечної планети.

Circular Economy Action Plan (План дій з циркулярної економіки) є одним із ключових документів, ухвалених у межах Європейського зеленого курсу. Він був представлений Європейською Комісією у березні 2020 року як відповідь на глобальні виклики, пов'язані з надмірним використанням природних ресурсів, зростанням кількості відходів і посиленням кліматичної кризи. [31]

Основна мета Плану — перейти від лінійної моделі економіки ("взяти — зробити — використати — викинути") до циркулярної моделі, де ресурси залишаються в обігу якомога довше, продукти стають довговічними, а відходи розглядаються не як сміття, а як потенційний ресурс для нового виробництва.

Законодавчі кроки, реалізовані в рамках Плану, включають:

- Регламент про екодизайн для сталих продуктів (ESPR), який спрямований на виробництво продукції з тривалим життєвим циклом, зручністю ремонту, великим вмістом перероблених матеріалів та мінімальним екологічним впливом. [32]
- Директива «Право на ремонт», що надає споживачам право на ремонт товарів, а не їхню заміну.
- Нормативи щодо пакувальних матеріалів, батарей, текстилю та відходів, які регулюють повторне використання й переробку. [33]

Завдяки такому підходу Європейський Союз прагне зменшити тиск на довкілля, зробити економіку більш стійкою та створити нові робочі місця у «зелених» секторах. Важливо підкреслити, що циркулярна економіка не лише екологічна ініціатива, а й стратегічний інструмент розвитку, який дозволяє зменшити

залежність ЄС від імпортованих ресурсів, зробити виробництво більш ефективним і водночас конкурентоспроможним. [31; 34]

Однією з головних цілей Плану є подвоєння частки використання вторинних матеріалів у європейській економіці протягом найближчого десятиліття. [32] Це означає, що замість добування нової сировини дедалі більше уваги приділятиметься переробці вже наявних матеріалів: від пластику й металів до текстилю й електроніки. Такий підхід дозволить значно скоротити «матеріальний слід» (material footprint), який сьогодні є надмірно високим у більшості країн світу.

Особливу увагу в рамках Плану приділено конкретним секторам економіки, які вважаються найбільш ресурсоемними та проблемними з погляду відходів. До них належать:

- електроніка та ІКТ, де проблема полягає у швидкому моральному старінні техніки та електронних відходах;
- батареї й транспорт, що мають ключове значення у контексті електромобільності та переходу до «зеленої» енергетики;
- пакування та пластики, які становлять найбільшу частку побутових відходів;
- текстиль, особливо через феномен «швидкої моди», що продукує величезну кількість короткострокових речей;
- будівництво й архітектура, які споживають колосальні обсяги сировини та генерують відходи;
- харчові продукти, вода та поживні речовини, де проблема харчових втрат і нераціонального використання ресурсів є критичною. [31-33]

Щоб реалізувати цей амбітний план, ЄС ухвалив низку законодавчих ініціатив. Наприклад, Регламент про екодизайн для сталих продуктів (ESPR) вимагає від виробників створювати товари, які мають триваліший життєвий цикл, легко ремонтуються, містять більшу кількість перероблених матеріалів та мають менший екологічний вплив. Іншим важливим кроком є запровадження права на ремонт, яке гарантує споживачам можливість ремонтувати техніку, а не викидати її після поломки. Окрім того, було розроблено спеціальні норми для

батареї, пакування, текстильних виробів і системи управління відходами. [31; 34].

Суттєвим елементом є також моніторинг виконання Плану. ЄС розробив спеціальну систему показників, що дозволяє оцінювати прогрес: зокрема, показник матеріального сліду (material footprint), продуктивність ресурсів (resource productivity) та відповідність споживання межах планетарних можливостей (planetary boundaries). Ці індикатори допомагають виявити, наскільки економіка реально рухається до більш стійкої моделі. [35]

Варто зазначити, що ЄС розглядає циркулярну економіку не лише у внутрішньому, а й у глобальному контексті. Через торговельні угоди, міжнародні партнерства та дипломатичні механізми Європейський Союз активно поширює цю модель у світі. Одним із прикладів є участь у створенні Глобального альянсу з циркулярної економіки (Global Circular Economy Alliance), який об'єднує країни та міжнародні організації для просування спільних стандартів і практик. Це свідчить про те, що циркулярна економіка розглядається як універсальний інструмент для вирішення глобальних викликів — від зміни клімату до нестачі ресурсів. [36]

Отже, План дій з циркулярної економіки є ключовим елементом Європейського зеленого курсу, спрямованим на зменшення забруднення та ефективне використання ресурсів. Його реалізація передбачає перехід від традиційної моделі «взяти–виробити–викинути» до економіки замкнутого циклу, де пріоритетними стають повторне використання матеріалів, мінімізація відходів та розвиток сталих виробничих практик. Ця ініціатива не лише сприяє досягненню кліматичних цілей ЄС, а й формує стандарти для міжнародного співробітництва та глобальних ланцюгів постачання, демонструючи приклад для інших країн.

Висновки до підрозділу 1.3:

Розглянуті стратегії Європейського зеленого курсу демонструють комплексний і системний підхід Європейського Союзу до вирішення глобальних екологічних проблем. Farm to Fork Strategy спрямована на створення стійких харчових систем

та зменшення негативного впливу агропромислового сектору на довкілля, водночас задаючи міжнародні стандарти для сталого розвитку харчової промисловості та сільського господарства. Ця стратегія стимулює інновації у виробництві та обігу продуктів харчування, підвищує увагу до питань здоров'я споживачів та ефективності використання природних ресурсів.

EU Biodiversity Strategy for 2030 визначає комплекс заходів щодо збереження та відновлення біорізноманіття, формуючи нові практики захисту екосистем і сприяючи відновленню природних середовищ. Вона стимулює розвиток зеленої інфраструктури, посилює охорону флори і фауни та встановлює стандарти, які можуть бути адаптовані іншими країнами та регіонами світу.

Circular Economy Action Plan та Zero Pollution Action Plan акцентують увагу на сталому використанні ресурсів, мінімізації відходів, повторному використанні матеріалів та зменшенні забруднення навколишнього середовища. Їхня реалізація забезпечує підвищення ефективності виробничих циклів і формує умови для сталого промислового розвитку, одночасно створюючи приклади для міжнародного співробітництва у сфері екологічної політики та довгострокових кліматичних рішень.

Таким чином, Європейський зелений курс не лише реалізує внутрішні екологічні цілі ЄС, а й слугує орієнтиром для інших держав і міжнародних організацій, стимулюючи глобальні стратегії у сфері сталого розвитку, кліматичної політики та охорони довкілля. Він поєднує економічні, екологічні та соціальні аспекти, демонструючи приклад інтегрованого підходу до сучасних викликів, пов'язаних зі зміною клімату та деградацією природних ресурсів. Завдяки цьому стратегії ЄЗК формують глобальну платформу для співпраці, обміну знаннями та впровадження інноваційних рішень, які мають універсальне значення.

ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 1

Європейський зелений курс є комплексною стратегією Європейського Союзу, спрямованою на досягнення кліматичної нейтральності до 2050 року та сталого розвитку у всіх сферах економіки і суспільства. Основною метою курсу є поєднання економічних, соціальних та екологічних аспектів у єдину узгоджену політику, яка дозволяє мінімізувати негативний вплив людської діяльності на довкілля та забезпечити високий рівень якості життя громадян.

У межах ЄЗК сформульовані чіткі цілі щодо сталого сільського господарства, захисту біорізноманіття, переходу на чисту енергію, розвитку стійкої промисловості та транспорту, а також впровадження заходів щодо зменшення забруднення та підвищення ефективності ресурсокористування. Для реалізації цих цілей ЄС розробив нормативно-правову базу, що включає Кліматичний закон, директиви та регламенти у сфері енергетики, транспорту, сільського господарства та відходів, а також спеціальні фінансові механізми, такі як «справедливий перехід», які забезпечують підтримку державних та приватних інвесторів.

Особливу увагу у розділі приділено міжнародному контексту ЄЗК, адже його стратегії формують приклади для інших країн і міжнародних організацій. Farm to Fork Strategy спрямована на створення сталих харчових систем, EU Biodiversity Strategy for 2030 визначає заходи для збереження та відновлення біорізноманіття, Circular Economy Action Plan акцентує на ефективному використанні ресурсів та мінімізації відходів, а Zero Pollution Action Plan покликаний зменшити рівень забруднення води, повітря та ґрунту. Всі ці стратегії не лише реалізують внутрішні цілі ЄС, а й створюють міжнародні стандарти та практики, які можуть бути адаптовані в інших країнах.

Таким чином, Європейський зелений курс є прикладом інтегрованого підходу до сучасних екологічних викликів, поєднуючи наукові, політичні та економічні інструменти для досягнення сталого розвитку. Його реалізація сприяє формуванню глобальної моделі екологічної політики, стимулює міжнародне співробітництво та встановлює нові стандарти у сфері кліматичної

нейтральності, захисту біорізноманіття та сталого використання ресурсів, що робить ЄЗК важливим орієнтиром для інших держав і регіонів світу.

РОЗДІЛ 2. МІЖНАРОДНИЙ ВИМІР ЄВРОПЕЙСЬКОГО ЗЕЛЕНОГО КУРСУ

2.1. Вплив Європейського зеленого курсу на глобальну екологічну політику

Європейський зелений курс (ЄЗК) став не лише внутрішньою політикою Європейського Союзу, а й потужним фактором, що формує глобальний порядок денний у сфері охорони навколишнього середовища. Він демонструє світу, що економічний розвиток можна поєднувати із скороченням викидів парникових газів, збереженням природних ресурсів і підтримкою екологічної стійкості. Завдяки цьому ЄЗК відіграє роль прикладу для інших держав та регіонів, стимулюючи їх адаптувати власні економічні і екологічні політики до нових стандартів [1]

Важливо відзначити, що ЄЗК впливає на глобальну політику не лише через встановлення норм у межах ЄС, але й через створення інституційних і нормативних моделей, які можна масштабувати на міжнародному рівні. Наприклад, ціль досягнення кліматичної нейтральності до 2050 року служить орієнтиром для урядів різних країн, незалежно від їхнього рівня економічного розвитку. Це стимулює держави переглядати власні національні плани щодо енергетики, транспорту та промисловості, інтегруючи принципи сталої економіки [5].

ЄЗК тісно пов'язаний із міжнародними кліматичними угодами, зокрема з Паризькою угодою 2015 року, яка встановлює глобальні цілі зі скорочення викидів парникових газів та підтримки кліматично нейтрального розвитку. Реалізація ЄЗК в ЄС демонструє, як ці глобальні цілі можна трансформувати у конкретні національні та регіональні політики. Це не лише підвищує ефективність міжнародних угод, а й формує новий стандарт відповідальності для бізнесу та держав по всьому світу [12].

Ще одним важливим аспектом впливу ЄЗК є ефект «експортованих норм», коли ідеї та практики, закладені в ЄС, поступово стають міжнародним орієнтиром. Наприклад, інвестиції у відновлювану енергетику, декарбонізацію промисловості та розвиток «зеленої» інфраструктури демонструють економічну доцільність зелених технологій, що стимулює країни, які не входять до ЄС, застосовувати аналогічні підходи [37].

Крім того, ЄЗК має значний ринковий і економічний вплив. Європейські стандарти, такі як прикордонне вуглецеве регулювання (Carbon Border Adjustment Mechanism), змушують міжнародні компанії враховувати екологічність продукції ще на етапі виробництва. Це означає, що екологічні вимоги ЄС впливають на глобальні ланцюги постачання, стимулюючи модернізацію виробництва, розвиток нових технологій та підвищення стандартів сталого розвитку [38].

Вплив ЄЗК також проявляється у формуванні нових міжнародних дискурсів та політик. Концепції сталого розвитку, циркулярної економіки та «зеленої» інноваційної економіки, які активно популяризуються ЄС, вже обговорюються на міжнародних форумах та у міжурядових організаціях. Це створює культурний і політичний тиск на уряди та бізнес у різних країнах для інтеграції принципів сталого розвитку у власну практику [5; 37].

На прикладі ЄЗК стає очевидним, що екологічна політика може бути рушієм економічного розвитку. Інвестиції у зелену енергетику, модернізацію виробничих процесів та впровадження інноваційних технологій не лише покращують екологічну ситуацію, а й підвищують конкурентоспроможність економіки, стимулюючи інші країни до подібних заходів. Наприклад, деякі держави, надихаючись практиками ЄС, починають впроваджувати стимули для «зелених» стартапів та гранти на екологічні проєкти, що сприяє поширенню екологічних стандартів на глобальному рівні [12 ; 38].

Таким чином, Європейський зелений курс відіграє роль глобального каталізатора змін у екологічній політиці. Він не лише задає рамку для розвитку ЄС, але й створює умови для поширення сучасних стандартів екологічної відповідальності у світі, стимулює міжнародну співпрацю та впливає на формування глобального порядку денного у сфері охорони довкілля.

Висновки до підрозділу 2.1:

Європейський зелений курс є потужним інструментом не лише внутрішньої політики ЄС, а й фактором, що визначає глобальні тенденції у сфері охорони довкілля. Він демонструє можливість поєднання економічного розвитку та екологічної стійкості, встановлюючи стандарти, які інші держави можуть адаптувати у власній практиці.

Вплив ЄЗК на світову екологічну політику проявляється у декількох ключових аспектах. По-перше, він слугує моделлю для наслідування, показуючи, як держави можуть інтегрувати кліматичні цілі у національні економічні стратегії. По-друге, ЄЗК стимулює міжнародну взаємодію та підсилює реалізацію глобальних угод, таких як Паризька угода, підвищуючи їх ефективність через конкретні політики та заходи в межах ЄС.

ЄЗК формує «експортовані норми», коли стандарти та принципи, закладені у ЄС, поступово впроваджуються у країнах-партнерах та у міжнародній практиці бізнесу. Це проявляється у підвищенні екологічних вимог до виробництва та експорту, розвитку зелених технологій та стимулюванні інновацій, що мають глобальний вплив.

Крім того, ЄЗК стає каталізатором культурних та політичних змін, формуючи нові дискурси у міжнародних організаціях, фінансових інститутах та бізнес-середовищі. Завдяки своїм економічним і екологічним механізмам, він не лише покращує стан довкілля в Європі, а й стимулює поширення сучасних принципів сталого розвитку на глобальному рівні.

2.2. Стратегічні партнерства Європейського Союзу в реалізації зеленого курсу

Зелені партнерства ЄС з Азією (Індія, Китай, АСЕАН). Співпраця між Європейським Союзом та Індією останніми роками набуває особливого значення саме в контексті «зеленого» переходу. Індія — одна з найбільш швидко зростаючих економік світу з великою потребою в енергії, масштабними інфраструктурними проєктами й амбіціями щодо скорочення викидів. ЄС, у свою чергу, має технології, фінансові інструменти та політичний досвід у впровадженні екологічних стандартів через Європейський зелений курс (ЄЗК). Поєднання інтересів дає простір для довгострокового стратегічного партнерства, яке охоплює низку важливих напрямів: від чистої енергетики і зеленої інфраструктури до циркулярної економіки й технологічного обміну [39].

Перший рівень співпраці — це інституційні рамки і платформені механізми, які дозволяють координувати дії на урядовому та експертному рівнях. Так, у межах двосторонньої співпраці діє Clean Energy and Climate Partnership (CECP), в межах якого працюють тематичні панелі: енергетика, відновлювані джерела, енергоефективність, ринки електроенергії та інші. Цей механізм не лише дозволяє узгоджувати політики, а й створює майданчики для бізнесу і науковців, де народжуються проєкти та інвестиційні пропозиції. [40]

На практиці це означає регулярні зустрічі енергетичних панелей, робочі групи з питань гідрогену та спільні форуми бізнесу, що перетворюють політичні домовленості на конкретні інвестиції та технологічні пілоти.

Другий напрям — зелений водень. За останні роки зелений (тобто вироблений з відновлюваної електроенергії) водень став одним із центральних пунктів співпраці. Індія оголосила амбіційну Національну місію з зеленого водню, а ЄС просуває свої платформні рішення та інвестиційні інструменти для створення міжнародних ланцюгів постачання. Між сторонами погоджено дорожню карту

співробітництва, яка включає оцінку інфраструктурної спроможності, регуляторну згоду, розробку стандартів та створення спільних проєктів з виробництва й транспортування водню й його похідних (наприклад, зелений аміак). [41]

Конкретний приклад — участь Індії як «ексклюзивного партнера» на European Hydrogen Week та спільні бізнес-форуми з виробниками електролізерів і розробниками проєктів аміачних терміналів, що створюють комерційні зв'язки між ринками. [42]

Це не лише «політична картинка», а й практичні домовленості про будівництво терміналів, участь інвесторів і проєктів з передачі технологій.

Третій — технологічний і промисловий аспект. Індія прагне модернізувати свої промислові ланцюги (сталеливарні підприємства, цемент, добрива тощо), зменшивши їхній вуглецевий слід. ЄС пропонує технології для підвищення енергоефективності, цифрові рішення для енергоменеджменту, системи захисту довкілля та ноу-хау у сфері переробки відходів. Через програми обміну, спільні дослідницькі ініціативи та фінансування з боку Європейських інструментів розвитку, такі рішення можуть бути впроваджені у вигляді пілотних промислових трансформацій. Такі проєкти часто мають мультиплікаційний ефект: модернізація одного заводу створює приклад для цілого кластера регіону, підвищуючи конкурентоспроможність експорту в ЄС. [40 ; 43]

Четвертий блок — фінансування та інвестиції. ЄС просуває інструменти, включно з Global Gateway та іншими кредитними/грантовими механізмами, для підтримки «зелених» інфраструктурних проєктів у країнах-партнерах. Для Індії це означає можливість залучення дешевих довгострокових кредитів для великих проєктів у сфері відновлюваної енергетики, модернізації мереж та створення водневої інфраструктури. Водночас індонезійські (й індійські) компанії отримують доступ до європейських інвесторів, які вимірюють інвестиційний

ризик з урахуванням екологічних стандартів — це стимулює «зелені» реформи ще й через ринок капіталу. [44]

П'ятий, але не менш важливий, напрям — регуляторна і стандартотворча співпраця. EU-India діалоги спрямовані на гармонізацію підходів до еко-стандартів, наприклад у сфері зеленого сертифікату, стандартів для водню, екодизайну. Це важливо тому, що ринки працюють краще, коли імпорт-експорт підпорядковані зрозумілим і сумісним правилам. Наявність спільних або сумісних стандартів знижує транзакційні витрати та стимулює торгівлю «зеленими» технологіями та продуктами. [41; 45].

Також, варто підкреслити соціальний і кадровий вимір партнерства. Перехід до «зелених» технологій потребує підготовки фахівців — інженерів, монтажників, операторів електролізерів, техніків з обслуговування вітрових і сонячних станцій. Тут діє взаємний інтерес: ЄС має освітні програми, дослідницькі гранти й практичні школи, які можуть бути масштабовані в Індії через Erasmus-подібні ініціативи, програми обміну та навчальні центри. Така співпраця знижує бар'єри для впровадження технологій і робить трансфер знань більш сталим. [40; 46]

Конкретні приклади та результати:

1. Дорожня карта з зеленої гідрогенової співпраці — документ, який погодили сторони, визначає етапи: оцінка потенціалу, розробка інфраструктури, тестування торгових маршрутів для аміаку й водню, стандарти сертифікації. Це відразу створює інвестиційну привабливість для приватного капіталу, бо знижується невизначеність. [41; 42]
2. Індійська участь в European Hydrogen Week і бізнес-форумі — практика, яка дала змогу підписати меморандуми між індійськими та європейськими компаніями щодо терміналів для імпорту аміаку та постачання електролізерів; вона демонструє, як політичні формати трансформуються у бізнес-контракти. [42]

3. Платформа з циркулярної економіки та ресурсоефективності — ініціатива, де обмін політиками та пілотними проектами у текстильній та батареїній галузях дозволяє тестувати моделі переробки та повторного використання матеріалів у великих масштабах. [43]

Виклики і ризики

Співпраця, хоч і перспективна, стикається з низкою викликів. До ключових належать: дисбаланс фінансових ресурсів та доступ до технологій; складність у гармонізації стандартів через різні рівні інституційного розвитку; ризик «зависання» інвестицій у проектах без комерційної життєздатності; а також політичні ризики, які можуть уповільнювати укладення угод. [47]

Водночас саме такі ризики роблять необхідними гнучкі механізми співпраці — поєднання грантів, технічної допомоги та кредитів.

Співпраця між Європейським Союзом і Китаєм у сфері довкілля та клімату — одна з найважливіших і водночас найскладніших на глобальній арені. Попри загострену геополітику й торговельні суперечності, саме екологічна сфера часто виступає майданчиком для практичної співпраці: обмін технологіями, узгодження стандартів та спільні проекти, які можуть прискорити глобальний «зелений» перехід. Саме тому роль відносин ЄС–Китай в контексті Європейського зеленого курсу (ЄЗК) слід розглядати як одночасно прагматичну і стратегічну — прагматичну через необхідність спільних ринків і технологій, стратегічну — через потенціал узгодження правил гри в довгостроковій перспективі. [48]

Ключовим інструментом співпраці є численні формати діалогу: High-Level Environment and Climate Dialogue (HECD), China-EU Energy Dialogue, High-Level Dialogue on Circular Economy та інші тематичні платформи. Через ці майданчики сторони погоджують дорожні карти співпраці, обмінюються політичними підходами та координують технічні проекти. Наявність таких інституційних

механізмів дозволяє переводити політичні декларації у конкретні кроки — наприклад, у робочі групи з питань батарейних ланцюгів або пластику, планування воркшопів і запуск пілотних ініціатив. Останній раунд НЕCD і суміжні енергетичні діалоги демонструють, що навіть у періоди напруженості політичного характеру ці формати лишаються відкритими для співпраці. [49]

Одне з найпомітніших досягнень останніх років — дорожня карта співпраці в галузі циркулярної економіки. ЄС і Китай погодили план дій, орієнтований на проблеми пластику, батарейних ланцюгів та ремануфактурингу. Це має практичне значення: Китай — глобальний виробник багатьох матеріалів і компонентів, а ЄС має розвинені норми екодизайну й управління відходами; поєднання цих компетенцій дозволяє створювати спільні підходи до переробки, стандартизації та просування технологій з повторного використання матеріалів. Такі дорожні карти також корисні для координації переговорів щодо глобального договору по пластику. [48]

Енергетична співпраця охоплює кілька рівнів: від технічного обміну у сфері відновлюваних джерел і енергоефективності до координації щодо розвитку інфраструктури для «зелених» технологій. China-EU Energy Dialogue — старий і стабільний формат, через який відбувається обмін знаннями щодо стабілізації ринків електроенергії, доступу до технологій та стандартизації обладнання. Для ЄС важливо, щоб ключові ланцюги постачання (наприклад, матеріали для батарей) ставали більш стійкими та відповідали етичним і екологічним стандартам; для Китаю — це можливість доступу до ринків і співпраці з технологічними лідерами. [50]

Конкретні приклади співпраці та заходів:

1. **Дорожня карта з циркулярної економіки (2024):** деталізує спільні заходи по пластику, батарейним ланцюгам, ремануфактурингу і передбачає

проведення воркшопів та пілотних проєктів. Це конкретний інструмент, що перекладає політику на практику. [48]

2. HECD 2025 (6th High-Level Dialogue): свідчить про збереження діалогу на найвищому рівні навіть у прагматично-напруженому контексті, з акцентом на обмін політиками, декарбонізацію й співпрацю у сфері моніторингу викидів. [49]
3. 12-та зустріч China-EU Energy Dialogue (2025): приклад конкретних рішень з координації енергетичних ринків та обміну кращими практиками у розгортанні відновлюваних джерел. [50]

Європейський зелений курс має на меті не лише внутрішню трансформацію ЄС, а й формування сприятливих зовнішніх умов для її реалізації. Співпраця з Китаєм важлива з кількох причин.

По-перше, Китай — критичний гравець у глобальних ланцюгах постачання критичних матеріалів і компонентів; погоджені стандарти та технічна співпраця можуть знизити екологічні ризики у цих ланцюгах.

По-друге, масштаб Китаю робить його впливовим «партнером-кліматичним гравцем»: узгоджені підходи можуть примножити глобальний ефект заходів щодо скорочення викидів. По-третє, співпраця на практичному рівні (пілоти, стандарти) створює комерційні й технічні можливості для європейських компаній, що є ключовим для успіху ЄЗК у глобальному контексті. [51]

Виклики, ризики і політичні бар'єри

Попри позитивні напрацювання, співпраця ЄС–Китай стикається з низкою серйозних викликів. Політична напруга (торговельні суперечки, розбіжності у питаннях геополітики) може у будь-який момент ускладнити діалог і гальмувати практичні проєкти. Є також технічні й регуляторні бар'єри: різні підходи до сертифікації, екологічного аудиту та корпоративної звітності ускладнюють взаємне визнання стандартів. Додатково, питання кліматичного фінансування та

доступу до технологій викликають дискусії про справедливість і відповідальність між країнами Півночі і Півдня, де Китай часто має інші пріоритети ніж ЄС. Нарешті, різні темпи декарбонізації й економічні інтереси означають, що одиничні домовленості треба перетворювати на стабільні інституційні рамки, аби вони працювали довгостроково. [52]

У перспективі посилення співпраці може привести до кількох важливих результатів. По-перше, встановлення спільних підходів до батарейних ланцюгів і переробки відходів може значною мірою зменшити екологічний слід виробництва електротранспорту й відновлюваних технологій. По-друге, ділове партнерство і стандарти для «зеленого водню» можуть відкрити нові експортні маршрути і створити критичну інфраструктуру для інтеграції відновлюваних джерел на глобальному рівні. По-третє, узгоджені кроки в площині циркулярної економіки можуть прискорити ухвалення глобального договору по пластику й інші багатосторонні ініціативи. Усі ці кроки суттєво підсилюють практичну реалізацію цілей ЄЗК за межами Європи. [48]

Європейський зелений курс набирає значення не тільки в межах самої Європи — його елементи дедалі активніше втілюються через зовнішні партнерства. Одним із ключових регіональних фокусів ЄС є Південно-Східна Азія (ASEAN). Співпраця тут має практичний, регіональний і стратегічний виміри одночасно: вона включає технічну допомогу, інвестиції, регіональні програми і роботу на рівні політики, орієнтовану на системну трансформацію економіки в дусі «зеленого» переходу. [53]

Першим важливим елементом співпраці є Ініціатива Green Team Europe (TEI) у партнерстві з ASEAN, запущена у листопаді 2021 року. Це координаційна рамка, яка об'єднує ресурси ЄС, держав-членів та партнерських фінансових інституцій (наприклад, ЕІВ) для реалізації проєктів у кількох пріоритетних сферах: кліматична стійкість, циркулярна економіка, захист біорізноманіття, боротьба з незаконною вирубкою та зниження забруднення. Ініціатива передбачає як

грантове фінансування, так і кредитну підтримку масштабних інфраструктурних проєктів, що дозволяє вирішувати одночасно технічні та фінансові бар'єри «зеленого» переходу в країнах регіону. [54]

Другий важливий канал — гроші і фінансові механізми, що ілюструє реальний платіжний вимір політики. У рамках співпраці ЄС і міжнародних партнерів створено кілька фінансових інструментів, які мобілізують значні ресурси на «зелені» проєкти у Південно-Східній Азії (реабілітація інфраструктури, чиста енергія, кліматична адаптація). Одна з ініціатив — ASEAN Catalytic Green Finance Facility — отримала підтримку від ЄС та європейських банків для стимулювання приватних інвестицій у кліматично значущі проєкти. Такий підхід поєднує грантову допомогу з відштовхуючими гарантіями та пільговими кредитами, що особливо важливо для країн із обмеженим доступом до дешевих капіталів. [55]

Третя складова — політика зі змістом»: регіональні програми, спрямовані на циркулярну економіку та боротьбу з незаконною торгівлею відходами. Приклад — програма UNWASTE (Unwaste: Tackling waste trafficking), яка була запущена для протидії нелегальним потокам відходів із Європи до Південно-Східної Азії і одночасно сприяє побудові регіональних стандартів управління відходами. Це показовий кейс: ЄС не лише фінансує утилізацію і навчання, а й допомагає встановлювати правові і процедурні механізми, які заважають перетворенню відходів на джерело кримінального експорту і деградації довкілля у країнах-отримувачах. [56]

Четвертий канал — кліматично-енергетичний діалог і спільні технічні ініціативи. EU-ASEAN Energy Dialogue і супутні семінари об'єднують політиків, регуляторів і індустрію для опрацювання питань інтеграції відновлюваних джерел, мережевої трансформації і енергоефективності. Наприклад, регіональні воркшопи збирають операторів систем передачі, фінансові інституції та

представників держав для розробки технічних дорожніх карт, що роблять інвестиції у «чисту» енергетику прийнятнішими для приватного капіталу. [57]

П'ятий вимір — знання, стандарти і політична координація на регіональному рівні. ЄС підтримує створення спільних стандартів і платформ обміну знаннями для ASEAN, щоб інтегрувати національні політики в єдині підходи: регіональні рекомендації щодо управління пластиком, стандарти для «зелених» ланцюгів постачання, підходи до сертифікації відновлюваної енергії. Це спрощує торгівлю «зеленими» технологіями та знижує транзакційні витрати, одночасно підвищуючи екологічні вимоги до проєктів. [58]

Що вже дала така співпраця на практиці? Конкретні результати помітні у кількох напрямках. По-перше, запуск пілотних проєктів з управління відходами і масштабні інвестиції у відновлювану енергетику в конкретних країнах Південно-Східної Азії (наприклад, підтримка «зелених» інфраструктурних проєктів у Лаосі та Філіппінах) демонструє, що фінансова координація з ЄС здатна прискорювати реалізацію проєктів, які раніше вважалися економічно ризикованими. [59]

По-друге, ініціативи зі створення регіональної циркулярної економіки (проєкти, спрямовані на покращення управління пластиковими відходами та розвиток переробних потужностей) починають змінювати локальні бізнес-моделі — наприклад, через стимулювання вторинних ринків для пластику та переробки побутових відходів [58].

Однак співпраця має і очевидні виклики. По-перше, різний рівень інституційного розвитку між країнами ASEAN означає, що моделі, які працюють у Сінгапурі чи Малайзії, не завжди застосовні у Камбоджі чи Лаосі. По-друге, координація великої кількості донорів і інституцій (коли одночасно працюють ЄС, держави-члени, міжнародні банки, двосторонні агентства) ускладнює прозорість фінансування і вимірювання впливу. існує ризик геополітичного тиску:

конкуренція з іншими зовнішніми гравцями (наприклад, Китаєм) інколи ускладнює узгодження проєктів або змушує регіон вибирати між різними моделями фінансування й стандартів. [59]

Висновки до підрозділу 2.2

Стратегічні партнерства Європейського Союзу в межах реалізації Європейського зеленого курсу відіграють важливу роль у глобальному поширенні принципів сталого розвитку та кліматичної нейтральності. Через такі партнерства ЄС не лише підтримує практичні ініціативи у сфері «зеленої» енергетики та циркулярної економіки, а й формує модель міжнародної співпраці, засновану на технологічному, фінансовому та освітньому обміні.

Співпраця з Індією демонструє прагнення ЄС об'єднувати зусилля великих економік для досягнення глобальних кліматичних цілей. ЄС підтримує розвиток відновлюваної енергетики, екологічних технологій та програм декарбонізації, надаючи доступ до сучасних практик управління ресурсами та «зелених» інвестицій. Такий підхід дозволяє Індії збалансувати економічне зростання з екологічними зобов'язаннями, одночасно стимулюючи інновації та зміцнюючи технологічну базу країни.

Регіон Південно-Східної Азії (ASEAN) є ще одним стратегічно важливим напрямом. Через ініціативи Green Team Europe, Global Gateway та Energy Transition Partnership ЄС допомагає країнам SEA впроваджувати відновлювану енергетику, модернізувати промисловість та аграрний сектор, а також формувати регіональну політику охорони довкілля. Такі проєкти демонструють комплексний підхід, коли екологічні стандарти поєднуються з економічними й соціальними пріоритетами, що сприяє довгостроковій сталості розвитку.

Важливим аспектом є також співпраця з Китаєм, який є провідним глобальним гравцем у сфері енергетики та промисловості. Партнерство з Китаєм передбачає обмін технологіями, координацію заходів щодо зменшення викидів парникових

газів та спільну розробку стандартів для «зеленої» промисловості. Китай, як найбільший виробник та споживач енергії у світі, має критичне значення для досягнення глобальних кліматичних цілей. Співпраця з ним дозволяє ЄС не лише впливати на формування екологічних стандартів у глобальному масштабі, а й інтегрувати Китай у систему міжнародних «зелених» ініціатив, зокрема щодо розвитку відновлюваних джерел енергії, впровадження електромобільності та зменшення промислових викидів.

Отже, стратегічні партнерства ЄС у межах Європейського зеленого курсу, охоплюючи Індію, країни ASEAN та Китай, демонструють ефективність моделі глобальної екологічної взаємодії. Вони дозволяють поширювати стандарти сталого розвитку, впроваджувати інноваційні технології та зміцнювати політичну та економічну координацію. Завдяки цим партнерствам ЄЗК поступово стає глобальним еталоном екологічної політики, сприяючи формуванню міжнародної системи кліматичної безпеки та сталого розвитку.

2.3. Можливості та виклики для країн-партнерів у процесі адаптації до екологічних стандартів ЄС

Європейський зелений курс (ЄЗК) поступово перетворився на головну стратегічну парадигму екологічного розвитку Європи, що має не лише внутрішній, а й зовнішній вимір. Його вплив відчутний далеко за межами Європейського Союзу, адже екологічна інтеграція Європи не обмежується державами-членами. Значна частина політичних, економічних і правових рішень у рамках ЄЗК поширюється на країни, пов'язані з ЄС через механізми Європейської економічної зони (ЄЕЗ) або двосторонні угоди. До таких держав належать, зокрема, Норвегія, Ісландія та Швейцарія, які, попри відсутність членства в ЄС, тісно інтегровані у європейський економічний простір і активно долучаються до реалізації екологічних стратегій Союзу .

ЄЕЗ, створена на основі Угоди 1992 року, передбачає поширення норм внутрішнього ринку ЄС, включно з екологічними вимогами, на три країни Європейської асоціації вільної торгівлі (ЄАВТ): Ісландію, Ліхтенштейн і Норвегію. Таким чином, ці держави зобов'язані імплементувати значну частину екологічного законодавства ЄС, включно з директивами у сфері клімату, енергетики, відновлюваних ресурсів та управління відходами [2]. Для них ЄЗК виступає не просто як політична декларація, а як набір конкретних нормативних стандартів, що формують рамкові умови національної екологічної політики. [60]

Водночас, Швейцарія, яка не входить до ЄЕЗ, діє на основі численних двосторонніх угод з ЄС, серед яких важливе місце займають домовленості щодо транспорту, енергетики, наукових досліджень і торгівлі. У контексті ЄЗК це означає поступове зближення її політики з екологічними стандартами ЄС, зокрема через участь у програмах *Horizon Europe* та *LIFE*, що підтримують «зелені» інновації. Така форма співпраці дозволяє Швейцарії не лише адаптувати власну економіку до європейських вимог, а й впливати на загальну архітектуру екологічного управління на континенті. [61]

Країни ЄЕЗ та Швейцарія фактично виконують роль «зовнішнього кола» Європейського зеленого курсу. Їхній досвід є надзвичайно цінним, оскільки

демонструє, як механізми екологічної політики ЄС можуть бути впроваджені у державах із різними політичними моделями та енергетичними структурами. Цей процес створює умови для ширшої інтеграції Європи у напрямі «кліматичної нейтральності», що відповідає глобальним зобов'язанням ЄС за Паризькою угодою .

Таким чином, вплив Європейського зеленого курсу на держави Європейської економічної зони не обмежується формальним дотриманням директив — він проявляється у трансформації стратегічного мислення, зміцненні «зеленої дипломатії» та формуванні єдиного нормативного простору сталого розвитку на континенті.

Норвегія стоїть у центрі європейської енергетичної трансформації. Хоча країна значною мірою відома як великий експортер нафти і газу, її енергетичний профіль має важливі «зелені» виміри: велика частка виробництва електроенергії формується за рахунок гідроенергетики, а країна активно розвиває технології водню, CCS (ловлення і зберігання вуглецю) та низьковуглецевого промислового виробництва. Саме через цю унікальну поєднану позицію — одночасно постачальника традиційних енергоносіїв і потенційного «зеленої» провайдера — Норвегія стала природним стратегічним партнером ЄС у реалізації Європейського зеленого курсу. [62]

По-перше, Норвегія є ключовим учасником ініціатив з розбудови інтегрованого енергетичного простору Північного моря — North Seas Energy Cooperation (NSEC). Ця співпраця спрямована на масштабне розгортання офшорної вітроенергетики, створення транс'європейських мереж і розвиток інфраструктури для виробництва та транспортування «зеленого» водню. Практичне значення NSEC у тому, що створюються технічні та регуляторні передумови для постачання великого обсягу відновлюваної енергії в мережу Європи — і Норвегія в цих планах відіграє роль як джерело гнучкості (гідро) і потенційний виробник водню. [63; 64]

По-друге, розвиток «зеленого водню» — один із пріоритетів двосторонньої співпраці. Норвегія має конкурентні переваги у виробництві чистого водню завдяки значним ресурсам гідроенергії і досвіду у проєктах великої енергетичної інфраструктури. ЄС підтримує ці ініціативи як частину більш широкої Hydrogen Strategy: прикладом є перемоги норвезьких проєктів у торгах Європейського Hydrogen Bank та фінансова підтримка пілотів (проєкт Rjukan та інші). Це перетворює Норвегію на потенційний експортний хаб водню й похідних продуктів (аміак) для ринку ЄС. [65]

Третій напрям — декарбонізація важкої промисловості та технології CCS. Норвезькі ініціативи, зокрема масштабний проєкт Longship / Northern Lights, демонструють, як державна підтримка і приватні інвестиції можуть створити інфраструктуру для транспорту й підземного зберігання CO₂, що може бути відкрита для інших європейських промислових джерел емісій. Такі проєкти є важливою частиною «місткого» рішення для секторів, де електрифікація складна, — цемент, сталеливаріння, хімія. Норвегія фінансово та технологічно вкладається у цей напрям, що робить її природним партнером для ЄС у питанні скорочення викидів у складних галузях. [66]

Четверте — приклади промислової кооперації та торгівлі в «низьковуглецевих» ланцюгах. Норвезькі компанії вже укладають угоди для постачання «низьковуглецевих» матеріалів до Європи — наприклад, постачання норвезького «низьковуглецевого» алюмінію для модернізації європейських електромереж. Такі контракти не лише підтримують європейський перехід, а й створюють ринки для норвезьких виробників, які інвестують у чисті технології. Це приклад синергії: ЄС отримує більш екологічно чисті матеріали, Норвегія — додану вартість і нові можливості експорту. [67]

Однак співпраця має і значні виклики. Політична напруга всередині Норвегії щодо імплементації деяких директив ЄС в енергетиці і торгівлі показала, що баланс між національними інтересами (зокрема в сфері енергетичної безпеки та доходів від нафтогазу) і міжнародними кліматичними зобов'язаннями є делікатним. Нещодавні політичні події — суперечки навколо енергетичних

директив, питання електроінтерконекторів та внутрішні політичні конфлікти — свідчать, що навіть країна з високим рівнем «зелених» ресурсів стикається із політичними ризиками при тісній інтеграції з ЄС. Це означає, що співпраця потребує не лише технічних рішень, а й політичної чутливості, діалогу з населенням і ретельного розподілу вигод. [68; 69]

Окремо варто зазначити ринкові ризики і конкуренцію в інвестиціях: деякі норвезькі компанії змінюють стратегії (наприклад, перегляд інвестицій у батарейні бізнеси чи зелені проєкти) через волатильність ринків і фінансові виклики. Це впливає на швидкість реалізації окремих ініціатив і підкреслює потребу у стабільних політичних сигналах та сприятливому інвестиційному середовищі. [70]

Норвегія є одночасно цінним партнером і складним випадком: її природні ресурси та технологічний потенціал роблять її важливою для реалізації амбіцій ЄЗК (особливо в енергетиці та CCS), але політичні й ринкові обмеження вимагають делікатних механізмів співпраці. Для ЄС вигідно поглиблювати співпрацю з Норвегією в проєктах North Seas Energy Cooperation, водневих ініціативах та інфраструктурі CCS, але успіх залежатиме від врахування національних інтересів Норвегії, прозорості вигод і довгострокових інвестиційних гарантій.

Швейцарія займає особливе місце у європейському політичному полі: країна поза ЄС, але з глибокими економічними та науковими зв'язками з Європейським Союзом. У контексті Європейського зеленого курсу (ЄЗК) це означає одночасно значний простір для співпраці та низку унікальних складнощів, пов'язаних із відносинами, що базуються на двосторонніх угодах і прагматичній автономії швейцарської політики. Основні канали, через які ЄЗК впливає на Швейцарію, — це науково-дослідницькі програми, торгівля «зеленими» технологіями, адаптація регуляторних стандартів і участь у спільних інфраструктурних проєктах. [71]

Важливим аспектом є науково-технічна інтеграція: тема, де Швейцарія має великі інтереси і вигоди. Після тривалого періоду дипломатичних розбіжностей,

на кінець 2024 року відновлено домовленості щодо участі Швейцарії в програмі Horizon Europe, що відкриває для швейцарських університетів і наукових центрів доступ до великих європейських грантів та консорціумів у темах «зеленої» енергії, циркулярної економіки та адаптації до клімату. [72]

Це означає, що наукові ініціативи, які розробляють технології для декарбонізації, тепер можуть тісніше інтегруватися у європейські проекти й швидше переходити у практичні застосування.

Швейцарія активно співпрацює з ЄС у сфері енергетичної та кліматичної політики, хоча й залишається окремою юрисдикцією. Уряд і наукові інститути працюють над національною стратегією досягнення нульового рівня викидів до 2050 року, яка повинна узгоджуватися з європейськими зобов'язаннями. Офіційні документи, зокрема довгострокова кліматична стратегія Швейцарії, деталізують шляхи скорочення викидів, включно з підвищенням енергоефективності, розвитком відновлюваних джерел та оновленням транспортної і будівельної політики. [73]

Наявність чіткої довгострокової стратегії дозволяє Швейцарії брати участь у європейському «зеленому» ринку без втрати національних цілей.

Ще один канал впливу — регуляторне наближення та участь у європейських екосистемах стандартів. Хоча Швейцарія не імплементує автоматично всі директиви ЄС, вона часто узгоджує своє законодавство з європейськими нормами, щоб зберегти сумісність ринку та уникнути технічних бар'єрів у торгівлі. Наприклад, через двосторонні угоди і програми співпраці Швейцарія бере участь у проєктах з екодизайну, управління відходами та охорони повітря, що важливо для експорту «зелених» технологій і послуг до ЄС. [74]

Для Швейцарії близькість до європейських ринків означає доступ до попиту на «зелені» інновації (чиста енергетика, побутові технології, система відновлення ресурсів). Водночас адаптація національного бізнесу під вимоги ЄС може потребувати значних інвестицій, особливо для малих і середніх підприємств. Політичні дебати у Швейцарії навколо ступеня інтеграції з ЄС відображаються і у сфері екологічної політики: рішення про приєднання до програм чи про

гармонізацію стандартів часто проходять крізь призму національної суверенітет-орієнтованої політики .

Також існують інституційні та політичні виклики. Питання, що стосуються демократії та ратифікації двосторонніх угод (наприклад, очікувані внутрішні консультації й можливі референдуми щодо пакету угод зі ЄС), можуть призупиняти або ускладнювати імплементацію окремих європейських норм у Швейцарії. Одночасно уряд намагається забезпечити, щоб співпраця з ЄС у питаннях енергетики та клімату не підривала внутрішніх соціальних гарантій чи не створювала непропорційних витрат для бізнесу [75].

Ісландія, попри свій невеликий розмір та віддалене географічне положення, посідає унікальне місце серед європейських країн у реалізації принципів Європейського зеленого курсу (ЄЗК). Хоча вона не є членом Європейського Союзу, участь у Європейській економічній зоні (ЄЕЗ) забезпечує Ісландії фактичну інтеграцію в екологічну, енергетичну та кліматичну політику ЄС. Саме цей формат співпраці дозволяє країні не лише долучатися до загальноєвропейських стратегій, а й активно впливати на формування інноваційних підходів до сталого розвитку, особливо в контексті відновлюваної енергетики та вуглецевої нейтральності.

Одним із найяскравіших проявів участі Ісландії у європейських «зелених» ініціативах є її енергетична модель, заснована майже повністю на відновлюваних джерелах. Понад 85% первинної енергії та 100% електроенергії в Ісландії походять із геотермальних і гідроенергетичних ресурсів. Така структура енергетичного балансу не лише відповідає цілям ЄЗК щодо декарбонізації, а й робить Ісландію лабораторією сталого енергетичного переходу. [76]

Не менш важливою сферою є вуглецеве уловлювання та зберігання (CCS), у якій Ісландія стала піонером завдяки проекту *CarbFix*. Цей проект, реалізований спільно з Європейською комісією, перетворює вуглекислий газ на стабільні мінерали під землею, тим самим забезпечуючи тривале скорочення викидів.

Підхід Ісландії до кліматичної нейтральності ґрунтується не лише на скороченні власних викидів, а й на створенні технологій, які можуть бути експортовані на європейські ринки. [77]

Це робить країну цінним партнером ЄС у реалізації технологічного вектора ЄЗК, зокрема у сфері кліматичних інновацій та сталих промислових рішень.

У межах ЄЕЗ Ісландія також адаптує своє законодавство до директив і регламентів ЄС, пов'язаних із охороною навколишнього середовища, поводженням з відходами, захистом морських екосистем і біорізноманіття. Наприклад, імплементація Директиви ЄС 2018/2001 щодо відновлюваної енергетики та Регламенту 2021/1119 про кліматичну нейтральність відбулася без істотних перешкод, адже національні цілі Ісландії повністю відповідають загальноєвропейським. При цьому держава зберігає високий рівень самостійності у визначенні власних механізмів підтримки — через податкові стимули для «зелених» підприємств, державне фінансування інновацій та соціальні програми у сфері енергетичної ефективності.

Особливої уваги заслуговує участь Ісландії у Європейському кліматичному пакті (European Climate Pact), який передбачає співпрацю уряду, бізнесу та громадськості у досягненні кліматичних цілей. Ісландські компанії, такі як *Landsvirkjun* (національний енергетичний оператор), є активними учасниками цього процесу, зокрема у сфері експортного потенціалу зеленого водню та відновлюваної електроенергії для європейського континенту. Такі проекти не лише поглиблюють інтеграцію Ісландії до ЄС, але й сприяють формуванню регіональної енергетичної безпеки. [78]

Водночас Ісландія стикається і з певними викликами інтеграції. Залежність від Європейського ринку технологій і фінансування може створювати структурну вразливість, особливо у періоди геополітичної чи економічної нестабільності. Крім того, дискусії щодо сталості туризму та рибальства, які становлять значну

частку ВВП країни, демонструють складність поєднання економічного зростання з принципами «зеленої» трансформації.

Висновки до підрозділу 2.3

У межах співпраці Європейського Союзу з державами поза його межами, такими як Швейцарія, Норвегія та Ісландія, чітко простежується тенденція до формування розширеного європейського простору екологічної політики. Незважаючи на відсутність членства в ЄС, ці країни активно долучаються до реалізації принципів Європейського зеленого курсу, що свідчить про його глобальний характер та здатність виходити за межі інституційних рамок Союзу. Їхня участь у Європейській економічній зоні та численних секторальних угодах забезпечує високий рівень узгодженості із законодавством ЄС у сферах енергетики, кліматичної нейтральності, охорони довкілля та розвитку відновлюваної економіки.

Швейцарія демонструє гнучку модель екологічної інтеграції, поєднуючи власну політичну автономію з активною участю у європейських програмах екомодернізації. Її політика енергоефективності та скорочення викидів слугує прикладом ефективного міждержавного партнерства без формального членства в ЄС. Норвегія, своєю чергою, виступає одним із ключових союзників у сфері енергетичного переходу, поєднуючи видобуток традиційних енергоносіїв із масштабними інвестиціями у відновлювану енергетику, водневі технології та морські екосистеми. Ісландія ж є взірцем для реалізації «зелених» стратегій завдяки своїй повній залежності від відновлюваних джерел енергії та технологічним інноваціям у сфері декарбонізації.

Спільним для всіх трьох країн є те, що вони не лише адаптують норми ЄС, а й стають платформою для впровадження передових практик і технологій, які згодом інтегруються в екологічну політику самого Союзу. Таким чином, Європейський зелений курс трансформується у своєрідну транскордонну

екологічну рамку, де країни-партнери виступають активними учасниками «зеленого переходу». Це підтверджує, що ЄЗК — не лише внутрішня стратегія ЄС, а повноцінна модель міжнародної взаємодії, заснована на спільній відповідальності, інноваційності та довгостроковому баченні сталого розвитку.

2.4. ЄЗК в Україні: можливості і ризики

Європейський зелений курс (ЄЗК) є ключовим елементом сучасної політики Європейського Союзу, спрямованим на досягнення кліматичної нейтральності до 2050 року. Він охоплює широку систему ініціатив у сферах енергетики, транспорту, сільського господарства, промисловості та екології, формуючи основу нової моделі сталого розвитку. Для України, яка прагне до європейської інтеграції, ЄЗК становить не лише орієнтир у сфері екологічної політики, а й

комплексний стратегічний виклик, що поєднує економічну модернізацію з екологічною відповідальністю. [5]

Реалізація ЄЗК в Україні почалася після ухвалення Угоди про асоціацію з ЄС, яка передбачає поступове наближення українського законодавства до європейських стандартів у сфері охорони довкілля, енергоефективності та кліматичної політики. З 2020 року Україна офіційно заявила про намір приєднатися до цілей ЄЗК, а уряд розробив низку стратегічних документів — зокрема, Другий національно визначений внесок (НВВ-2) до Паризької угоди, що передбачає скорочення викидів парникових газів на 65 % до 2030 року, та Концепцію «зеленого» енергетичного переходу до 2050 року. [79]

У 2022–2024 роках під впливом повномасштабної війни зміст екологічної політики України змістився у напрямі поєднання екологічної трансформації з післявоєнним відновленням. У доповіді ПРООН (2024) зазначено, що «зелена» відбудова має стати базовим принципом реконструкції України, забезпечуючи одночасно економічне зростання, кліматичну нейтральність та соціальну справедливість. [80]

Водночас, попри політичну волю, реалізація ЄЗК стикається з низкою системних труднощів — економічних, інституційних, технологічних та соціальних. З огляду на це, доцільно розглянути не лише потенційні можливості, які відкриває ЄЗК для України, а й ризики, що супроводжують цей процес.

Участь у реалізації Європейського зеленого курсу відкриває для України нові перспективи в економічній, екологічній та соціальній площинах.

Передусім, ЄЗК створює передумови для модернізації промисловості. Українські підприємства отримують стимул переходити на енергоощадні технології, знижувати викиди та впроваджувати стандарти, необхідні для експорту в ЄС. Це особливо актуально у зв'язку з введенням механізму вуглецевого коригування імпорту (СВАМ), який передбачає додаткові збори для товарів, вироблених із надмірними викидами CO₂. [81]

Підприємства, що адаптують свої виробничі процеси до вимог ЄС, отримають конкурентні переваги на зовнішньому ринку.

Другою перевагою є залучення фінансових ресурсів ЄС. Програми «Green Deal Investment Plan», «Horizon Europe» і «Just Transition Mechanism» відкривають Україні можливість отримати інвестиції, гранти та технологічну підтримку для модернізації промисловості, енергетики та інфраструктури. [4] Європейський інвестиційний банк та ЄБРР уже фінансують низку українських проєктів у сфері енергоефективності та відновлюваної енергетики, а потенційний обсяг «зелених» інвестицій може перевищити 100 млрд євро протягом найближчих десятиліть. [82]

Третя група можливостей стосується енергетичної незалежності. Україна має значний потенціал у розвитку відновлюваних джерел енергії — вітрової, сонячної, біоенергетики. Участь у ЄЗК сприятиме зниженню залежності від імпорту викопного палива, що набуває особливого значення в умовах війни. За оцінками експертів, використання ВДЕ може забезпечити до 30 % національного енергобалансу до 2030 року. [83]

Не менш важливою є екологічна складова ЄЗК. Для України, яка зазнала величезних екологічних збитків від війни (понад 1,9 трлн грн), інтеграція принципів «зеленої» політики дозволяє поєднати відновлення територій із заходами з рекультивациі земель, очищення водойм та відновлення екосистем. [84]

ЄЗК також стимулює розвиток інноваційних секторів. Україна може стати постачальником «зеленого» водню до ЄС, розвивати переробку відходів, циркулярну економіку, цифрові технології екологічного моніторингу. [85] Успішні приклади — створення пілотних смарт-міст, інвестиції у «зелене» будівництво, участь українських науковців у програмах Horizon Europe.

Соціально важливою перевагою є формування нової системи зайнятості. Перехід до «зеленої» економіки передбачає перепідготовку працівників традиційних галузей і створення нових робочих місць у сферах відновлюваної енергетики, енергоефективного будівництва, екологічного моніторингу. Це сприятиме зменшенню безробіття, особливо у східних регіонах, що постраждали від бойових дій.

Таким чином, реалізація ЄЗК створює для України комплекс довгострокових переваг: економічне зростання, технологічне оновлення, енергетичну незалежність і підвищення екологічної безпеки. Водночас, ці можливості супроводжуються низкою ризиків, що потребують системного управління.

Найсерйозніший ризик — висока вартість трансформації. В умовах війни та обмежених бюджетних ресурсів такі витрати можуть створювати додаткове фінансове навантаження на державу та бізнес.

Другою загрозою є ризик втрати конкурентоспроможності експорту. Якщо українські виробники не зможуть адаптуватися до нових стандартів, СВAM може призвести до зростання собівартості продукції й зниження обсягів експорту. Це особливо стосується металургійного, цементного та хімічного секторів, які є основними експортерами до ЄС. [2]

Крім економічних, існують інституційні ризики. Нині українська система екологічного управління характеризується фрагментарністю, відсутністю ефективного моніторингу викидів (MRV-систем), браком кваліфікованих кадрів і недостатньою координацією між органами влади. Гармонізація законодавства з директивами ЄС відбувається повільно, а процес імплементації часто залишається формальним. [86]

Окремою проблемою є енергетична нестабільність. Війна зруйнувала понад більшу частину енергетичних потужностей, що змушує уряд тимчасово повертатися до використання викопного палива для забезпечення критичних потреб. Така ситуація суперечить меті декарбонізації й ускладнює досягнення кліматичних цілей. [87]

Варто відзначити також соціальні ризики — скорочення робочих місць у традиційних галузях, низький рівень екологічної освіти та опір частини суспільства до змін.

Інформаційна складова також відіграє значну роль. Недостатня прозорість у комунікації уряду, поширення дезінформації щодо «зелених» реформ створюють негативне сприйняття у бізнес-середовищі. Без ефективної інформаційної

політики та партнерства між державою, громадами і приватним сектором реалізація ЄЗК може втратити суспільну довіру. [88]

Воєнні ризики — найсуттєвіші. Збройна агресія росії не лише руйнує промисловість і енергетику, але й створює екологічні катастрофи. Пошкодження нафтобаз, хімічних заводів і дамб спричинює тривале забруднення ґрунтів і водних об'єктів, що відкидає країну назад у досягненні кліматичних цілей. [89]

Європейський зелений курс для України — це не лише екологічна стратегія, а й інструмент глибокої модернізації. Він здатен прискорити інтеграцію в європейський економічний простір, стимулювати інновації та створити нові соціально-економічні можливості. Водночас, без належної фінансової підтримки, інституційних реформ і системного планування реалізація ЄЗК може залишитися декларативною.

Висновки до підрозділу 2.4

Реалізація принципів Європейського зеленого курсу в Україні має подвійний характер — це водночас виклик і шанс для країни. З одного боку, приєднання до європейської екологічної політики дає можливість модернізувати національну економіку, зменшити залежність від викопних ресурсів, підвищити енергоефективність і сформуванати нову модель сталого розвитку. З іншого — трансформаційний процес вимагає значних фінансових, технологічних і кадрових ресурсів, яких Україні нині об'єктивно бракує через воєнний стан і наслідки руйнувань.

Важливою перевагою для України є перспектива інтеграції до єдиного європейського «зеленого простору» через участь у програмах ЄС, доступ до фондів підтримки, а також гармонізацію законодавства у сфері енергетики, клімату й охорони довкілля. Застосування механізмів ЄЗК може стати каталізатором для розвитку інноваційних технологій, створення робочих місць у сфері «зеленої» економіки та посилення енергетичної незалежності держави.

Однак, реалізація цього потенціалу можлива лише за умови ефективної державної політики, прозорого управління, співпраці з приватним сектором і міжнародними партнерами. Не менш важливою є адаптація українських підприємств до вимог ЄС, зокрема до механізму вуглецевого коригування (СВАМ), що безпосередньо впливатиме на експорт до Європи.

Таким чином, Європейський зелений курс виступає для України не лише як зовнішній орієнтир, а як стратегічна можливість для формування нової моделі розвитку — економічно стійкої, енергетично безпечної та екологічно збалансованої. Реалізація його принципів у післявоєнному відновленні може стати запорукою того, що Україна не просто відбудується, а зробить це на основі найсучасніших стандартів «зеленої» Європи.

ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 2

Європейський зелений курс поступово трансформується з внутрішньоєвропейської ініціативи у глобальну стратегію, що формує нову архітектуру міжнародної екологічної політики. Аналіз міжнародного виміру ЄЗК показує, що його вплив виходить далеко за межі Європейського Союзу, стаючи орієнтиром для партнерських держав, міжнародних організацій і регіональних блоків. ЄС, позиціонуючи себе як лідера у боротьбі зі зміною клімату, не лише підвищує власні екологічні стандарти, а й активно поширює їх через політику

партнерства, торговельні угоди, фінансові інструменти та дипломатичні ініціативи.

Реалізація ЄЗК сприяє зміцненню міжнародного співробітництва у сфері клімату, біорізноманіття, зеленої енергетики й циркулярної економіки. Приклади партнерств з Індією, країнами Південно-Східної Азії, Норвегією, Ісландією та Швейцарією засвідчують прагнення ЄС до побудови глобальної системи “зеленого управління”, де екологічна безпека розглядається як невід’ємний елемент економічної та політичної стабільності. Водночас ці ініціативи сприяють технологічному обміну, формуванню спільних дослідницьких програм і розвитку міжнародних ринків відновлюваної енергії.

Особливе місце у цій системі займає Україна, яка, перебуваючи у процесі відновлення після війни, розглядає Європейський зелений курс як основу майбутньої модернізації та інтеграції до ЄС. Для неї зелена трансформація означає не лише перехід до низьковуглецевої економіки, а й відбудову за європейськими стандартами сталого розвитку.

Загалом, ЄС виступає не лише ініціатором, а й координатором глобального «зеленого переходу», демонструючи, що ефективна екологічна політика може бути рушійною силою міжнародної солідарності, економічної інтеграції та сталого майбутнього.

РОЗДІЛ 3. ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ЗЕЛЕНИЙ КУРС І ЙОГО ПЕРСПЕКТИВИ В ГЛОБАЛЬНОМУ КОНТЕКСТІ

3.1. Розширення принципів Європейського зеленого курсу на нові сектори економіки

Принципи Європейський зелений курс (ЄЗК) виступають не просто як набір екологічних заходів, а як фундаментальна парадигма перетворення економіки Європейського Союзу у бік кліматичної нейтральності, ресурсної ефективності,

циркулярної моделі та підвищення стійкості суспільства. Спочатку увага була здебільшого зосереджена на традиційних секторах — енергетиці, транспорті, сільському господарстві та будівництві. Однак масштаби сучасних екологічних викликів, технологічні зрушення та економічні трансформації все чіткіше вказують на необхідність поширення принципів ЄЗК за межі цих галузей. Визначення «нові сектори економіки» в цьому контексті стосується галузей, які до теперішнього часу не були основним фокусом зеленої політики, але набувають дедалі більшого значення у контексті кліматичної та цифрової трансформації.

Необхідність такого розширення має три взаємопов'язані підґрунтя. Перше — екологічні виклики стають системними й охоплюють усю економіку: цифровий слід дата-центрів, вплив фінансових потоків на клімат, ресурсомісткість промисловості — жодна галузь вже не є ізольованою. Друге — економічна логіка: зелена трансформація перестає бути лише витратною статтею, а стає рушійною силою інновацій, конкурентоспроможності й створення нових робочих місць. І нарешті, третє — політична стратегія ЄС як глобального лідера сталого розвитку, що вимагає інтеграції принципів ЄЗК у всі сфери економіки, а не лише ті, що традиційно вважалися «зеленими».

Розглянемо, як конкретно цей горизонт розширення проявляється на практиці в окремих секторах. Перший із них — інформаційно-технологічний/цифровий. У рамках ініціативи European Green Digital Coalition (EGDC), що підтримується Європейською Комісією, було розроблено й застосовано методологію «net carbon impact assessment» для цифрових рішень у шести пріоритетних секторах: енергетика, транспорт, будівництво, виробництво, сільське господарство, розумні міста. У пілотній фазі EGDC зібрала 11 кейс-досліджень, які продемонстрували, як IT-рішення (наприклад, хмарні платформи для енергоменеджменту, 5G-виробництво, рішення для розумних міст) можуть призвести до реального зменшення вуглецевого сліду порівняно зі сценарієм без такого рішення. [90; 91; 92]

Це означає, що цифровий сектор вже не просто «споживає» екологічну політику — він стає активним полем її реалізації і поширення. Наприклад, рішення для моніторингу енергоспоживання у будівлях, які були частиною кейсів EGDC, продемонстрували не лише енергоефективність, але й вторинні ефекти — менш інтенсивне охолодження, інтеграцію з «розумною мережею», що у сукупності підвищує екологічну ефективність. [93]

Штучний інтелект (ШІ) поступово стає одним із найважливіших інструментів реалізації принципів Європейського зеленого курсу. Європейська комісія у своїх документах неодноразово підкреслювала, що цифрова трансформація та зелений перехід мають відбуватися паралельно, а ШІ — це ключ до ефективного управління ресурсами, моніторингу довкілля та прогнозування кліматичних ризиків. [94]

Одним із практичних напрямів використання штучного інтелекту є енергетичне моделювання та оптимізація споживання. ЄС активно підтримує впровадження ШІ-систем, що дозволяють прогнозувати споживання електроенергії, автоматично керувати навантаженням у мережах, виявляти втрати енергії та інтегрувати відновлювані джерела. Наприклад, компанія *Grid Edge* у співпраці з Європейською енергетичною спільнотою розробила систему прогнозування енергопопиту для офісних будівель, яка дає змогу зменшити споживання електроенергії на 20–25 %. [95]

Другий напрям — аналіз кліматичних даних та прогнозування екологічних процесів. Завдяки підтримці програми *Horizon Europe*, створюються ШІ-платформи, здатні обробляти великі обсяги супутникових даних Copernicus для прогнозування посух, лісових пожеж, деградації ґрунтів і втрати біорізноманіття. Проєкт *Destination Earth (DestinE)*, який реалізує Європейське космічне агентство, використовує алгоритми машинного навчання для створення цифрового «двійника Землі» — моделі, яка дозволяє тестувати політичні сценарії в режимі реального часу. [96]

Окремої уваги заслуговує застосування ШІ у сталому виробництві та логістиці. Компанії, що беруть участь у ініціативі *AI for Green Manufacturing*, впроваджують системи прогнозного обслуговування обладнання, оптимізації маршрутів транспортування, зменшення втрат сировини. Наприклад, *Siemens* реалізує платформу *MindSphere*, яка аналізує дані з промислових сенсорів і дозволяє знизити енергоспоживання у виробництві до 30 %. [97]

Водночас використання ШІ супроводжується парадоксом енергоспоживання. Навчання великих моделей штучного інтелекту вимагає потужних дата-центрів і значної кількості енергії, що може нівелювати екологічний ефект. За оцінками дослідників Університету Массачусетсу в Амгерсті, тренування великої мовної моделі може призвести до викидів понад 626 000 фунтів CO₂ (≈ 284 тонни), що еквівалентно п'яти автомобілям за весь їх життєвий цикл. Саме тому Європейська комісія у своїй ініціативі *Green AI* наголошує на необхідності «енергоефективного штучного інтелекту» — створення алгоритмів, що мінімізують споживання ресурсів і водночас залишаються ефективними. [98]

На рівні політики питання взаємодії ШІ та ЄЗК поступово стає частиною нормативної архітектури ЄС. У *Регламенті про штучний інтелект (AI Act)*, ухваленому у 2024 році, передбачено, що застосування ШІ має відбуватися відповідно до принципів сталого розвитку, включно з екологічною відповідальністю, енергоефективністю та прозорістю алгоритмів. [99]

Отже, штучний інтелект у межах Європейського зеленого курсу є водночас інструментом і викликом. З одного боку, він відкриває нові можливості для екологічної аналітики, зменшення енергоспоживання, прогнозування кліматичних ризиків і підтримки «зелених» інновацій. З іншого — вимагає суворого контролю за власним енергетичним слідом, розвитку зелених дата-центрів та інтеграції принципів етичного й відповідального використання технологій. Саме збалансоване поєднання цих аспектів визначатиме, наскільки ШІ стане справжнім рушієм зеленого переходу в Європі.

Другий важливий напрям — фінансовий сектор. У межах ЄЗК фінанси відіграють ключову роль як механізм перенаправлення капіталу в стійкі економічні дії, включно із зеленою облігацією, екологічною звітністю, інтеграцією кліматичних та екологічних ризиків у кредитну політику. Регламент EU Taxonomy Regulation (Регламент (ЄС) 2020/852) створює класифікацію “зелених” економічних дій і є центральним механізмом для запобігання так званому «greenwashing». На практиці це означає, що фінансові установи та підприємства мають впроваджувати чіткі стандарти та звітність, щоб підтвердити сталий характер своїх дій. Хоча приклади компаній із повною інтеграцією ще обмежені, увага до цього напрямку швидко зростає. У зв’язку з цим варто згадати, що у виробничих галузях, зокрема сталі, компанія ArcelorMittal заявила про затримку своїх великих інвестицій у «зелену сталь» саме через нестабільність політичного та регуляторного середовища. [100]

Це підкреслює: без фінансових, правових і стандартних механізмів зелена трансформація не буде ефективною.

Третій сектор — промисловість і виробництво. Традиційно енерго- і ресурсомісткі галузі (сталеливарна, хімічна, цементна) є одними з найскладніших для декарбонізації. У цьому контексті реалізація принципів ЄЗК означає не лише модернізацію, а радикальну реорганізацію виробничих ланцюгів — впровадження принципів циркулярної економіки, екодизайну, використання відновлювальних джерел енергії, впровадження водню як замінико викапного палива.

Проект Puglia Green Hydrogen Valley у регіоні Апулія (Італія) отримав фінансування до €370 млн від ЄК через схему IPCEI для створення 160 МВт електролізерів та 260 МВт сонячної фотоелектрики з метою виробництва “зеленого водню”, який буде використаний у виробництві сталі на комбінаті в Таранто. Це яскравий приклад того, як новий сектор — виробництво сталі — охоплюється логікою ЄЗК: від енергії до кінцевого продукту. Сталева

промисловість перестає бути винятком і трансформується в одного з головних гравців зеленої економіки. [101; 102]

Четвертий напрям — будівництво й урбаністика. Міста і житлові простори стають лабораторіями зеленої трансформації. Вирішення проблем енергоефективності, модернізація інфраструктури, впровадження «розумних мереж», управління відходами й інтеграція цифрових технологій — усе це компонент нового підходу, в якому будівництво — не просто менш шкідливе, а повноцінно зелене й інтегроване. Наприклад, ініціатива EGDC включає кейси для сектору «розумних міст» та будівництва, що демонструють, як цифрові рішення здатні зменшити вуглецевий слід та матеріальні витрати у міському життєвому середовищі. Важливим є те, що цей сектор залучає міждисциплінарні підходи: архітектура, IT-інфраструктура, енергетика, міське планування. [90; 92]

П'ятий сектор, де розширюються принципи ЄЗК — туризм і сфера послуг. Хоча раніше екологічна політика ЄС менше акцентувала ці галузі, сучасні тенденції показують, що сталий туризм, еко-сертифікація, локалізація ланцюгів постачання, мінімізація відходів і ефективне використання ресурсів стають запитом часу. Наприклад, готелі та курортні комплекси у ЄС починають впроваджувати програми з енергоефективності, використання відновлюваної енергії, сортування відходів та сертифікацію «зеленого» сервісу — таким чином сфера послуг входить у сферу дії ЄЗК як повноправний гравець.

Шостий напрям — освіта та культура. Перехід до зеленої економіки має бути підтриманий зміною мислення, розвитку нових навичок, вдосконаленням екологічної культури. Освіта й культура стають не просто пасивними сферами, а активними агентами трансформації: університети впроваджують «зелені» теми, курси, дослідження; культурні проєкти формують новий спосіб споживання та поведінки. Таким чином, принципи ЄЗК набувають соціального й освітнього виміру, що підсилює їхню ефективність у довгостроковій перспективі.

Інституційні механізми, які забезпечують поширення принципів ЄЗК на нові сектори, — це комплексне поєднання законодавства, фінансових інструментів, інноваційної політики та партнерства між державою, бізнесом і громадянським суспільством. Європейська комісія виступає координаційним центром, що через комунікацію ЄЗК 2019 року заклала рамки, а пакет норм «Fit for 55» переводить амбіції у конкретні нормативні акти. У цифровій сфері та фінансах створені відповідні механізми (наприклад, зелені стандарти, класифікації, методології оцінки). Співпраця з державами-членами, приватним сектором і громадянським суспільством є критичною: без неї поширення принципів може залишитися декларативним. [103]

Приклади практичного впровадження значущі, оскільки демонструють фактичну дію трансформації. Так, вже зазначена ініціатива EGDC із 11 кейсами — це не абстрактні плани, а конкретні цифрові рішення, які пройшли оцінку чистого вуглецевого впливу. [104]

Проект Puglia Green Hydrogen Valley — яскравий кейс для важкої промисловості. У будівництві та урбаністиці, цифрові рішення для розумних міст демонструють, як принципи зеленого курсу інтегруються в повсякденне життя міст. Водночас фінансовий сектор стикається з викликами, серед яких — відтермінування інвестицій через нестабільність політичного середовища, як у випадку ArcelorMittal.

Однак не слід ігнорувати важливі ризики й виклики. Серед них- «greenwashing» — ситуація, коли продукти чи послуги маркуються як «зелені», але не мають суттєвого впливу на зміну екологічних параметрів. Це особливо актуально у фінансовому та корпоративному середовищі. Окрім того, існують технологічні та освітні бар'єри: наприклад, цифрові рішення, зокрема великі дата-центри чи використання штучного інтелекту, можуть значно підвищити енергоспоживання, що створює протиріччя з кліматичними цілями. Також нерівність між регіонами країн-членів або між країнами (наприклад, країнами-

кандидатами) створює розриви у можливостях впровадження. Законодавча і регуляторна база у різних державах-членах може суттєво відрізнятися, що знижує узгодженість та ефективність трансформації.

Перспективи подальшого розширення принципів ЄЗК досить широкі. З'являються нові напрями — біоекономіка, зелена оборонна промисловість, застосування штучного інтелекту для кліматичної аналітики, зелений туризм, цифрова охорона здоров'я. Через зовнішню політику ЄС зелена логіка стає важливим елементом глобальної дипломатії: стандарти ЄЗК перетворюються в елемент зовнішньої торгівлі, ланцюгів постачання і міжнародних партнерств. Для країн-кандидатів (зокрема й для України) це означає, що зелена трансформація вже не може бути просто додатком до національної політики, а має стати інтегрованою частиною стратегії розвитку та зближення з ЄС.

Висновки до підрозділу 3.1

Розширення принципів Європейського зеленого курсу на нові сектори економіки свідчить про перехід ЄС від екологічної політики у вузькому сенсі до всеосяжної моделі розвитку, де сталий підхід стає структурною основою економічної діяльності. Зелена трансформація більше не обмежується енергетикою чи сільським господарством — вона охоплює цифрові технології, фінанси, промисловість, будівництво, туризм, освіту та навіть сферу штучного інтелекту. Такий підхід формує нову парадигму, у якій кожен сектор стає учасником «зеленого переходу» та водночас отримує з нього економічні вигоди.

Приклади конкретних ініціатив ЄС — *European Green Digital Coalition*, *Climate Neutral Data Centre Pact*, *Green Hydrogen Valley* в Італії, упровадження *EU Taxonomy Regulation* у фінансовому секторі — доводять, що зелена політика ЄС уже переходить у практичну площину. Вона базується на поєднанні технологічних інновацій, цифровізації та сталого управління ресурсами. Ці

кейси демонструють, що економічна вигода й екологічна відповідальність не суперечать одна одній, а навпаки — підсилюють взаємно.

Водночас така інтеграція стикається з низкою викликів: ризиком *greenwashing*, регіональною нерівністю впровадження, браком фінансових інструментів і необхідністю розвивати людський капітал. Особливу увагу заслуговує сфера штучного інтелекту, яка, з одного боку, створює безпрецедентні можливості для моніторингу та оптимізації енергоспоживання, а з іншого — породжує ризики надмірного енергетичного навантаження та потребує розвитку «зелених» дата-центрів і етичного регулювання.

Розширення Європейського зеленого курсу на нові сектори економіки є не лише черговим етапом екологічної політики, а й фундаментальним стратегічним кроком у формуванні «зеленої економіки знань». Воно створює основу для інновацій, формує нові стандарти фінансової прозорості, стимулює розвиток екотехнологій і посилює глобальне лідерство ЄС у кліматичній політиці.

3.2. Перспективи співпраці ЄС з міжнародними організаціями у впровадженні екологічних стандартів

Сучасна екологічна політика Європейського Союзу дедалі виразніше демонструє свою глобальну спрямованість. Європейський зелений курс, який спочатку мав на меті трансформувати економіку ЄС у напрямі кліматичної нейтральності до 2050 року, нині перетворюється на модель міжнародного екологічного врядування, що задає тон світовим підходам до сталого розвитку. Вплив Європейського зеленого курсу поширюється далеко за межі самого Союзу — через систему партнерств, міжнародних організацій, фінансових інституцій та громадських ініціатив. У результаті ЄС не лише виступає прикладом для наслідування, а й активно формує правила глобальної екологічної політики, інтегруючи свої стандарти в практику інших країн і регіонів.

Важливо, що європейські екологічні стандарти, які раніше застосовувалися лише у внутрішньому просторі ЄС, сьогодні стають глобальними орієнтирами завдяки спільним програмам з такими організаціями, як Всесвітній фонд природи (WWF), Міжнародне агентство з відновлюваної енергетики (IRENA), Зелений кліматичний фонд (Green Climate Fund) та Продовольча та сільськогосподарська організація ООН (FAO). Ці структури охоплюють різні виміри “зеленого переходу” — природоохоронний, енергетичний, фінансовий і продовольчий — утворюючи комплексну архітектуру міжнародної співпраці, у межах якої ЄС реалізує своє бачення сталого розвитку.

Партнерство з такими організаціями дозволяє Європейському Союзу поєднувати нормативне лідерство з практичними механізмами дії. Через спільні програми та фінансові інструменти ЄС сприяє екологічній модернізації інших країн, підтримує ініціативи з відновлення лісів і океанів, розвитку чистої енергетики, трансформації продовольчих систем і зміцнення кліматичної стійкості. У підсумку міжнародне партнерство стає не лише інструментом реалізації зовнішньої екологічної політики ЄС, але й важливим чинником розширення принципів Європейського зеленого курсу на світовому рівні.

Одним із найвпливовіших партнерів Європейського Союзу у сфері охорони навколишнього середовища є **Всесвітній фонд природи (WWF)** — міжнародна організація, діяльність якої спрямована на захист біорізноманіття, боротьбу зі зміною клімату, раціональне використання природних ресурсів і формування екологічно відповідальної економіки. Для Європейського Союзу WWF має особливе значення, адже саме через співпрацю з ним ЄС перетворює стратегічні положення Європейського зеленого курсу (ЄЗК) на конкретні політичні та практичні дії.

WWF є одним із ключових зовнішніх експертів і консультативних партнерів Європейської комісії в питаннях імплементації Європейської стратегії біорізноманіття до 2030 року (EU Biodiversity Strategy for 2030) — одного з

головних напрямів ЄЗК. Стратегія передбачає розширення охоронюваних територій, відновлення деградованих екосистем і скорочення антропогенного впливу на природу. WWF не лише підтримав цю ініціативу, а й взяв активну участь у її розробці, надаючи аналітичні звіти та рекомендації. У своєму офіційному документі *Assessment of the EU 2030 Biodiversity Strategy (2020)* WWF схвалив амбіційні цілі ЄС, наголошуючи, що для ефективною реалізації стратегії необхідно включити до неї більш чіткі вимоги щодо захисту земель, морських екосистем і регулювання ланцюгів постачання, які впливають на стан природи. [105]

Ключовим партнером ЄС є *WWF European Policy Office (EPO)*, що базується у Брюсселі та координує участь організації в розробці європейських законодавчих ініціатив. Саме це представництво WWF працює з Єврокомісією, Європейським парламентом і Радою ЄС, забезпечуючи науково-аналітичну підтримку у впровадженні стратегічних напрямів ЄЗК, таких як кліматична нейтральність, циркулярна економіка, збереження біорізноманіття, реформування аграрної політики та екологічне бюджетування. [106]

Одним із найяскравіших прикладів практичного впливу WWF на політику ЄС стала міжнародна кампанія *Together4Forests (2020–2023)*, ініційована Європейським офісом WWF у партнерстві з понад 220 організаціями з більш ніж 40 країн світу. Метою кампанії було зобов'язати Європейський Союз ухвалити нормативний акт, який би забороняв ввезення на ринок ЄС товарів, виробництво яких пов'язане з вирубкою тропічних лісів. Унаслідок активної адвокаційної роботи WWF та його партнерів ЄС у 2023 році ухвалив Регламент (ЄС) 2023/1115 (EUDR) — правовий акт, що забороняє продаж у межах ЄС товарів, пов'язаних із вирубкою після 2020 року. Це стало визначною подією в історії міжнародної екологічної політики, адже ЄС першим у світі встановив юридично зобов'язувальний стандарт “deforestation-free supply chains”, який відтепер поширюється на такі товари, як кава, какао, соя, деревина, пальмова олія, яловичина тощо. [107]

Завдяки кампанії *Together4Forests* екологічна дипломатія ЄС отримала потужний громадський вимір — WWF зумів перетворити суспільну ініціативу на офіційне законодавче рішення. Таким чином, співпраця з WWF ілюструє, як м'яка сила громадянського суспільства стає інструментом реалізації цілей Європейського зеленого курсу на рівні нормативного регулювання.

Важливою складовою діяльності WWF є участь у глобальних програмах ЄС, спрямованих на поширення екологічних стандартів у країнах-партнерах. Зокрема, WWF співпрацює з ЄС у межах ініціативи *EU4Environment – Green Policy Programme*, що реалізується в Україні, Молдові, Вірменії, Азербайджані та Грузії. У рамках цієї програми WWF координує заходи із запровадження принципів циркулярної економіки, скорочення відходів, відновлення річкових екосистем і поліпшення екологічного моніторингу. [108] Така співпраця свідчить, що Європейський Союз не лише встановлює власні екологічні стандарти, а й активно допомагає країнам-сусідам наблизитися до європейських практик, створюючи зовнішній вимір Європейського зеленого курсу.

Окрім цього, WWF є постійним учасником консультаційних процесів Єврокомісії під час розробки директив, пов'язаних із реалізацією *EU Biodiversity Strategy for 2030*. Зокрема, у 2022 році організація брала участь у формуванні позицій ЄС щодо *Регламенту про відновлення природи (Nature Restoration Law)*, який передбачає обов'язкові плани для країн-членів із відновлення деградованих екосистем до 2030 року. [109]

WWF також виступає проти ослаблення екологічних вимог у сільському господарстві та закликає ЄС до послідовності між екологічною політикою і торгівельними угодами.

У ширшій перспективі WWF допомагає Євросоюзу не лише зміцнювати екологічну сталість усередині Європи, а й поширювати європейські стандарти на міжнародному рівні, зокрема через механізми “зелених” ланцюгів постачання,

підтримку природоохоронних ініціатив та екологічну просвіту. Таким чином, цей напрям співпраці стає ключовим елементом глобальної екологічної дипломатії ЄС, формуючи основи для взаємодії з іншими партнерами, зокрема у сфері відновлюваної енергетики та кліматичного фінансування, що далі розглядатиметься на прикладі IRENA та Green Climate Fund.

Одним із ключових зовнішніх партнерів European Union у просуванні принципів European Green Deal (ЄЗК) у енергетичному вимірі є **International Renewable Energy Agency (IRENA)** — міжурядова організація, створена 2009 року, яка об'єднує 170 держав-членів і відіграє провідну роль у розробці політики, аналітики та стандартів світового переходу до відновлюваної енергетики. Через партнерство з IRENA ЄС отримує потужну методологічну основу, доступ до прогнозів, сценаріїв та проєктів, які дозволяють синхронізувати європейські цілі з глобальною енергетичною трансформацією.

IRENA надає ґрунтовну науково-технічну підтримку для формування політик ЄС у сфері чистої енергії. Наприклад, у доповіді *World Energy Transitions Outlook 2023: 1.5 °C Pathway* зазначено, що частка відновлюваної енергетики у глобальному первинному енергопостачанні має зрости з приблизно 16 % у 2020 році до 77 % до 2050 року. [110]

Крім того, у звіті вказано, що частка відновлюваних джерел в електроенергетичному секторі має зростати до понад 50 % від кінцевого споживання енергії до 2050 року, що вимагає збільшення встановленої потужності майже в 12 разів порівняно з рівнями 2020 року. [111] Ще один важливий статистичний показник: до кінця 2023 року відновлювані джерела становили 43 % від глобальної встановленої потужності в електроенергетиці. [112]

Також IRENA повідомляє, що у 2023 році було досягнуто рекордного приросту потужностей — 3870 ГВт загальної встановленої потужності відновлюваної

енергетики, а частка відновлюваних джерел у доданій потужності сягнула 86 % (що означає, що майже весь приріст припадав на відновлювані джерела). [113]

Ці дані є особливо значущими для ЄС, оскільки вони підтверджують, що глобальна траєкторія енергетичної трансформації відповідає цілі ЄС — досягнення кліматичної нейтральності — і водночас підкреслюють масштаб завдання: ЄС має бути не просто учасником, а агентом-лідером цих змін.

Через IRENA ЄС реалізує кілька стратегічних напрямів, що відповідають пріоритетам ЄЗК. Перший із них — розвиток зеленого водню. IRENA координує платформу *Collaborative Framework on Green Hydrogen*, яка передбачає узгодження міжнародних стандартів, сприяння створенню ринків зеленого водню та інтеграцію виробництва і споживання у глобальні ланцюги.

ЄС, зі свого боку, включив зелений водень до своєї стратегії RePowerEU та підтримує розвиток водневих технологій через Європейський інвестиційний банк та фондову політику. [114]

Другий напрям — розробка регіональних дорожніх карт разом з країнами-партнерами. Наприклад, IRENA у співпраці з Єврокомісією працює над "Renewable Energy Roadmap: Eastern Partnership (2025)" для країн Східного партнерства. Такий інструмент дозволяє перенести європейські стандарти технологій, фінансування та енергетичної політики до країн-партнерів, стимулюючи їхній перехід за зразком ЄС. [111]

IRENA, хоча не є фінансовим донором сама по собі, створює структури та механізми, які використовуються ЄС і міжнародними фінансовими установами. Наприклад, платформа *Energy Transition Accelerator Financing Platform (ETAf)*, яку адмініструє IRENA, мобілізувала пріоритетні проекти відновлюваної енергетики у країнах-членах і сприяла залученню капіталу. [115]

Це надає ЄС можливість інтегрувати свої фінансові й технологічні стандарти у глобальні механізми, що підтримують реалізацію ЄЗК поза межами Європи.

Співпраця між ЄС і IRENA вже має помітні результати. Наприклад, згідно зі звітом IRENA, щорічні додавання потужностей відновлюваної енергетики в 2022 році склали 295 ГВт — найбільший показник за історію. [111]

Це свідчить про те, що глобальні здобутки відповідають дедалі більш високим вимогам, які також ставить ЄС у своїй політиці.

Партнерство ЄС з IRENA є одним із ключових елементів інституціоналізації Європейського зеленого курсу на міжнародному рівні. Через IRENA ЄС діє на глобальній арені не лише як політичний актор, але як технологічний і фінансовий координатор, що формує міжнародні стандарти відновлюваної енергетики. Завдяки спільним програмам (зелений водень, дорожні карти, фінансування) ЄС має можливість експортувати свої екологічні моделі, технологічні підходи і фінансові механізми. Переходячи за межі внутрішньої політики, ЄС через IRENA підтримує створення “зеленої” інфраструктури, яка відповідає європейським принципам, і стає частиною глобального рішення.

Реалізація принципів Європейського зеленого курсу за межами ЄС значною мірою спирається на систему кліматичного фінансування — інструменти, які допомагають скорочувати викиди, адаптуватися до зміни клімату та підтримувати розвиток країн-партнерів. Головну роль у цьому відіграє Зелений кліматичний фонд (Green Climate Fund, GCF) — основний фінансовий механізм Рамкової конвенції ООН про зміну клімату (UNFCCC).

Фонд створили, щоб допомагати країнам, які найбільше потерпають від наслідків зміни клімату, фінансувати «зелені» проєкти, розвивати чисту енергетику, водні ресурси, сільське господарство й інфраструктуру. Станом на 2025 рік у портфелі GCF понад 300 проєктів у більш ніж 130 країнах, а лише за 2025 рік Радою фонду

було схвалено фінансування на 3,26 млрд доларів США, що стало рекордом за всю історію його діяльності. [116; 117; 118]

Європейський Союз і країни-члени є одними з найбільших донорів GCF, беручи участь у двох основних циклах поповнення його ресурсів (GCF-1 та GCF-2). За даними офіційного звіту “Status of Pledges”, країни ЄС сукупно забезпечують значну частину коштів фонду, що робить Союз одним із головних джерел кліматичних інвестицій. [119]

Ключовим партнером у цьому процесі є Європейський інвестиційний банк (EIB), який має статус акредитованої організації GCF. Це дає йому право подавати проєкти на фінансування та реалізовувати їх спільно з фондом. У 2017 році GCF і EIB підписали угоду про співпрацю, відкривши шлях до постійного спільного фінансування проєктів, насамперед у галузях відновлюваної енергетики, енергоефективності та сталого міського розвитку. [120; 121]

На офіційній панелі GCF можна побачити узагальнені дані про всі схвалені проєкти: їхню кількість, обсяг фінансування, суму співфінансування, а також очікуваний вплив — скорочення викидів парникових газів і кількість людей, які отримали захист від кліматичних ризиків. Ці проєкти чітко відповідають пріоритетам Європейського зеленого курсу: розвиток чистої енергетики, адаптація до кліматичних змін і забезпечення справедливого переходу для всіх регіонів. [116]

Європейський Союз активно поєднує роботу GCF зі своєю зовнішньою стратегією Global Gateway, яка підтримує великі «зелені» проєкти у країнах-партнерах. Рішення Ради GCF часто відкривають можливість залучення додаткового співфінансування з боку ЄС, зокрема через Європейський інвестиційний банк чи Європейський банк реконструкції та розвитку. Таким чином GCF стає платформою, де європейські фінансові стандарти поєднуються з міжнародними кліматичними ініціативами. [122]

За даними Організації економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР), у 2022 році розвинені країни вперше досягли спільної цілі — виділення понад 100 млрд доларів США щороку на кліматичне фінансування для країн, що розвиваються. Загальна сума, за оцінками, становила приблизно 116 млрд доларів, враховуючи мобілізований приватний капітал. Цей результат демонструє, що GCF є важливим посередником у перерозподілі кліматичних ресурсів, адже саме через нього проходить значна частина міжнародних коштів, у тому числі від ЄС. [123; 124]

Механізми співпраці ЄС з GCF:

1. Спільне фінансування та управління проектами. Європейський інвестиційний банк як акредитований партнер GCF готує й реалізує проекти, що отримують фінансування від обох сторін. Це дозволяє поєднувати гранти, кредити та гарантії, забезпечуючи гнучкість і ефективність. [121]
2. Підтримка «зелених» боргових ініціатив. У межах співпраці між GCF і EIB започатковано нові платформи, наприклад, *Green and Resilience Debt Platform*, які допомагають країнам-партнерам залучати інвестиції у відновлювану енергетику та інфраструктуру. [120]
3. Узгодження стандартів і політик. ЄС активно бере участь у роботі Ради GCF, просуваючи принципи прозорості, гендерної рівності, оцінки екологічних ризиків та моніторингу результатів. Саме ці підходи відображають європейську модель сталого фінансування, яку тепер застосовують і в рамках фонду. [116]

Співпраця Європейського Союзу з GCF — це не лише участь у глобальному кліматичному фонді, а практичний інструмент реалізації Європейського зеленого курсу на міжнародному рівні. Через GCF ЄС поширює свої фінансові та екологічні стандарти, підтримує адаптацію країн, що розвиваються, і сприяє розвитку чистих технологій. Це дозволяє Європейському Союзу поєднати

політичну відповідальність за кліматичні виклики з реальною фінансовою підтримкою партнерів, формуючи образ справедливого й ефективного глобального лідера у сфері клімату.

Висновки до підрозділу 3.2

Співпраця Європейського Союзу з провідними міжнародними організаціями у сфері охорони довкілля та сталого розвитку підтверджує його роль як глобального лідера у впровадженні екологічних стандартів. Партнерства з такими структурами, як WWF, IRENA, Green Climate Fund (GCF) демонструють багатовимірність і практичність підходу ЄС до реалізації принципів Європейського зеленого курсу.

Через діяльність WWF ЄС формує ефективні механізми захисту біорізноманіття, підтримує екосистеми, а також залучає громадянське суспільство до екологічних ініціатив. Співпраця з IRENA забезпечує науково-аналітичну та технічну базу для переходу до відновлюваної енергетики, що є ключовим напрямом декарбонізації економіки. Партнерство з Green Climate Fund відкриває для ЄС можливість не лише інвестувати у «зелені» проекти, а й поширювати власні стандарти прозорості, екологічної відповідальності та соціальної справедливості у країнах, що розвиваються.

У комплексі ці напрями створюють єдину архітектуру міжнародної екологічної співпраці, де Європейський Союз не лише координує фінансування та політику, а й виступає прикладом практичної реалізації принципів сталого розвитку. Через стратегічні партнерства ЄС послідовно зміцнює зв'язок між економічним зростанням, технологічними інноваціями та відповідальністю перед довкіллям, підтверджуючи, що екологічна модернізація є основою його зовнішньої політики та глобального впливу.

3.3. Використання досвіду Європейського зеленого курсу для формування глобальної екологічної політики

З моменту запуску Європейського зеленого курсу (ЄЗК) Європейський Союз не просто систематизував внутрішню трансформацію економіки — він заклав підґрунтя для глобального впливу на екологічну політику інших країн. ЄС через свої політики, регулювання, інструменти фінансування та стандарти створює модель, за якою дедалі частіше орієнтуються уряди, регулятори, інвестори й міжнародні організації. Цей досвід трансформується за межами ЄС через конкретні механізми — Європейська таксономія та механізм коригування викидів вуглецю на кордоні (СВАМ). Такий підхід демонструє, що ЄЗК стає не просто політикою одного економічного блоку, а архітектурою майбутньої глобальної екологічної політики.

Одним із значущих інструментів ЄС стала Європейська таксономія — регламент (EU) 2020/852, який встановлює рамки класифікації економічних діяльностей як «екологічно сталих». Ця система набрала чинності 12 липня 2020 року. [125]

Вона має шість екологічних цілей: пом'якшення зміни клімату, адаптація до кліматичних змін, перехід до циркулярної економіки, запобігання забрудненню, стале використання водних і морських ресурсів, захист біорізноманіття. [126]

За даними звіту EY, у 2023 році лише близько 7 % доходів найбільших компаній ЄС відповідали діяльностям, які повністю відповідають технічним критеріям таксономії. [127]

Це означає, що підприємства були змушені модернізувати виробництво, звітувати про частку «зеленого доходу» і готуватися до експортних стандартів.

У глобальному контексті таксономія стимулює інвесторів і поза ЄС звертати увагу на критерії, сумісні з європейськими — що підвищує «коштовність» відповідності стандартам ЄС для компаній з країн-партнерів.

Механізм Carbon Border Adjustment Mechanism (CBAM) — новаторський інструмент ЄС, через який досвід ЄЗК виходить на міжнародний рівень. Суть: імпортовані до ЄС товари, вироблені за межами блоку, але призначені для ринку ЄС, мають враховувати вуглецеву складову виробництва. [38]

CBAM охоплює такі сектори: цемент, алюміній, добрива, залізо-сталь, електрика, водень. [128]

Наприклад, за даними Carbon Trust: у 2023 році ЄС імпортував понад 37 мільйонів тонн сталі з 137 країн. [129]

За даними ВБ (World Bank), країни найбільшого ризику — Мозамбік (0,6 % ВВП), Україна (~0,5 % ВВП) — це оцінка економічної експозиції до CBAM-секторів. [130]

Індонезія, Індія, Туреччина — разом забезпечують понад 50 % майбутніх сертифікатів CBAM за оцінками у металургії. [131; 132]

Статистика імпорту: у 2024 році товари-сектори CBAM становили ~105 млн тонн при імпорті у ЄС, з яких 69 % — залізо-сталь; 15 % — добрива; 11 % — цемент; 5 % — алюміній. [133]

Таким чином CBAM — не просто правило; це економічний тиск на виробників за межами ЄС, щоб вони модернізували виробництво, знижували викиди і тим самим зберігали доступ на європейські ринки.

Це яскравий приклад того, як ЄЗК стає не лише внутрішньою політикою, а глобальним «експортом» нормативу.

СВАМ для України на практиці. З 1 жовтня 2023 року ЄС запустив перехідну фазу СВАМ: імпортерам в ЄС потрібно квартално звітувати про «вбудовані» викиди продукції в охоплених секторах (залізо та сталь, цемент, алюміній, добрива, електроенергія, водень). Платежів у перехідній фазі немає; це період підготовки до повної дії механізму, коли з 2026 року запрацює методологія розрахунку, а з 2027 року імпортери в ЄС почнуть купувати сертифікати СВАМ (ціна прив'язана до котирувань квот в EU ETS). Для звітування Єврокомісія створила СВАМ Transitional Registry (закритий кабінет для зареєстрованих імпортерів). Таким чином, українським експортерам життєво важливо забезпечити дані MRV (моніторинг-звітність-верифікація) для своїх європейських контрагентів, інакше ті не зможуть коректно звітувати до реєстру. [38; 134; 135]

Найуразливіші сектори експорту. За оцінками Світового банку (індекси СВАМ-експозиції), Україна входить до групи країн з найбільшою економічною експозицією: потенційні додаткові «вуглецеві» платежі за СВАМ-товари можуть сягати ~0,5 % ВВП (друге місце у світі після Мозамбіку). Це зумовлено великою часткою експорту металургії, цементу, добрив до ЄС і інтенсивністю викидів у ланцюгах виробництва. Для порівняння: у більшості країн вплив оцінюється як <0,1 % ВВП. [130; 136]

За спеціальним галузевим дослідженням (FRU, 2025), частка ЄС в експорті української металопродукції СВАМ-переліку різко зросла: з 35,6 % у 2019 році до 82,5 % у 2023 році. Це означає, що залежність української металургії від європейського ринку стала критично високою — і чутливість до правил СВАМ відповідно зросла. [137]

Україна з 2021 року ввела європейські стандарти моніторингу, звітності та верифікації (MRV) викидів парникових газів (законодавство запущене з 2021 р.). 21 лютого 2025 року Уряд затвердив дорожню карту впровадження національної системи торгівлі квотами на викиди (СТВ) — це крок до створення української

ETS, сумісної з підходами ЄС, що є ключовою відповіддю на СВАМ. Запровадження СТВ — один із головних інструментів досягнення кліматичної нейтральності та виконання євроінтеграційних зобов'язань. Паралельно Мінекономіки проводить консультації з бізнесом щодо викликів перехідної фази СВАМ (збір даних, верифікація, методики), щоб пришвидшити профільні рішення. [138; 139]

У перехідний період імпортери в ЄС мають звітувати не лише про викиди, а й про наявність «ефективної ціни на вуглець» у країні виробництва (податок/збір/квоти тощо). Після переходу до повної дії СВАМ ця інформація впливатиме на розмір зобов'язань (зарахування сплачених «вуглецевих» сум у третіх країнах). Якщо український виробник не надає точних даних про викиди (за методиками ЄС), імпортер змушений застосовувати дефолтні значення — як правило, вищі, ніж реальні, що робить український товар менш конкурентним. [140]

Для експорту електроенергії до ЄС теоретично існує можливість звільнення від СВАМ, якщо країна-експортер у повному обсязі виконує відповідні норми ЄС у сфері електроенергетики і відновлюваних джерел, інтегрується ринково і регуляторно. Аналітики Low Carbon Ukraine вказують набір умов для такого звільнення; водночас після синхронізації з ENTSO-E і запуску українських «зелених» механізмів питання практичної реалізації такого винятку залишається умовним і потребує додаткових рішень з боку ЄС. Для бізнесу це означає: поки що орієнтуємося на стандартні правила СВАМ щодо електроенергії та готувати підтвердження викидів. [141]

У перехідній фазі (2023–2025) — тільки звітування. Єврокомісія прямо зазначає: це «обережний і пропорційний перехід» для підготовки бізнесу та доопрацювання методик до дефінітивної фази з 2026 року; комерційні розрахунки сертифікатами СВАМ в імпортері ЄС стартують з 2027 року за викиди 2026 року. Це критичний час, щоб усі українські експортери з СВАМ-

переліку впорядкували ланцюги даних, верифікацію і підтвердження вуглецевого сліду. [38; 135; 142]

Висновки до підрозділу 3.2

Досвід Європейського зеленого курсу став основою для глобального переосмислення принципів екологічної політики. ЄС не лише трансформує власну економіку у напрямі кліматичної нейтральності, а й формує нову архітектуру міжнародного екологічного врядування, у межах якої екологічні стандарти поступово стають нормою для глобальної торгівлі, інвестицій і промисловості.

Запровадження таких інструментів, як Європейська таксономія сталих активностей і Carbon Border Adjustment Mechanism (СВАМ), засвідчило перехід ЄС від декларацій до практичних механізмів, які визначають поведінку не лише європейських, а й іноземних виробників. Завдяки цим регуляціям ЄС фактично експортує власну екологічну модель, змушуючи глобальний бізнес пристосовуватись до «зелених» вимог як до умов доступу на ринок.

Особливо показовим є приклад України, для якої СВАМ має подвійне значення. З одного боку — це серйозний виклик для енергоємних галузей (металургії, цементу, добрив), які ризикують втратити конкурентоспроможність без декарбонізації. З іншого — це можливість інтегруватись у європейський кліматичний простір, завдяки створенню системи MRV, підготовці до запуску національної системи торгівлі квотами (СТВ) та впровадженню технологій із низьким рівнем викидів.

Таким чином, Європейський зелений курс перетворюється на модель глобальної екологічної політики, де поєднано економічні стимули, регуляторні норми та партнерські механізми. Для України цей досвід означає необхідність не лише реагувати на нові правила, а й використати їх для модернізації економіки, зміцнення енергетичної незалежності та прискорення інтеграції до

європейського ринку. У цьому сенсі ЄЗК стає не просто європейською ініціативою, а універсальною платформою для побудови «зеленої» економіки майбутнього.

ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 3

Європейський зелений курс сьогодні виступає не лише як стратегія внутрішньої екологічної трансформації Європейського Союзу, але й як потужний інструмент його зовнішньої політики, що визначає напрями розвитку глобальної екологічної системи. У цьому розділі простежено, що ЄЗК став своєрідною моделлю для формування нової архітектури міжнародного екологічного врядування, у якій економічна модернізація поєднується з принципами сталості, кліматичної нейтральності та соціальної відповідальності.

Розширення принципів Зеленого курсу на різні сектори економіки доводить, що екологічна трансформація стала базовим елементом економічної політики ЄС. Енергетика, транспорт, промисловість, сільське господарство, цифрова економіка — усі ці сфери підпорядковуються єдиній логіці зниження викидів і розвитку відновлюваних технологій. Така міжсекторальна інтеграція свідчить про поступовий перехід від традиційної політики охорони довкілля до комплексної моделі “зеленої економіки”, де екологічна сталість стає ключовою умовою конкурентоспроможності.

Важливою складовою глобального впливу ЄЗК є співпраця ЄС із міжнародними організаціями, що забезпечує обмін досвідом, координацію фінансування та підтримку екологічних ініціатив у країнах, які прагнуть повторити європейський успіх. Завдяки партнерству з WWF, IRENA, Green Climate Fund і FAO

Європейський Союз формує міжнародні стандарти у сфері захисту біорізноманіття, відновлюваної енергетики, продовольчої безпеки та «зеленої» фінансової політики. Це підтверджує статус ЄС як нормативного лідера у сфері сталого розвитку, здатного формувати порядок денний на глобальному рівні.

Окреме значення має те, що ЄЗК породив низку практичних механізмів, які вже впливають на глобальну економіку. Зокрема, Європейська таксономія визначає стандарти екологічних інвестицій, а Carbon Border Adjustment Mechanism (СВАМ) трансформує правила міжнародної торгівлі, встановлюючи екологічні критерії для імпорту. Для України ці процеси мають особливу вагу: впровадження СВАМ стимулює адаптацію промисловості до європейських кліматичних вимог, створення системи моніторингу та звітності (MRV) і підготовку до запуску національної системи торгівлі викидами. Це не лише відповідає євроінтеграційним зобов'язанням, а й відкриває шлях до модернізації економіки на основі екологічної відповідальності.

У цілому, досвід Європейського зеленого курсу демонструє, що екологічна політика може бути одночасно ефективним економічним інструментом і чинником міжнародного впливу. ЄС перетворив екологічну модернізацію на стрижень своєї зовнішньої політики, а його ініціативи стали прикладом для інших держав і регіонів світу. Для України це досвід, який має не лише стратегічну цінність, а й практичне значення — як дороговказ у побудові сучасної, стійкої, конкурентоспроможної та кліматично нейтральної економіки.

ВИСНОВКИ

Європейський зелений курс є однією з наймасштабніших стратегічних ініціатив Європейського Союзу, що має трансформаційне значення не лише для самого ЄС, а й для міжнародного співтовариства загалом. Його головною метою є побудова нової моделі економічного розвитку, заснованої на принципах сталості, енергоефективності, збереження природних ресурсів, соціальної рівності та кліматичної нейтральності. У ході дослідження було з'ясовано, що Європейський зелений курс став не просто внутрішньою програмою ЄС, а глобальним проєктом, який визначає напрям розвитку світової екологічної політики у XXI столітті.

Європейський зелений курс поєднує економічні, соціальні та екологічні виміри розвитку, пропонуючи нову філософію функціонування суспільства і держав. Його ключова ідея полягає у тому, що економічне зростання не повинно більше базуватися на виснаженні природних ресурсів та шкоді довкіллю. Навпаки, перехід до кліматично нейтральної економіки має забезпечити сталий розвиток, підвищення якості життя громадян і конкурентоспроможність європейського бізнесу. Таким чином, ЄЗК є не просто екологічною ініціативою, а стратегічною платформою для системної модернізації європейської економіки та суспільства.

Реалізація Європейського зеленого курсу супроводжується прийняттям низки стратегій, спрямованих на забезпечення збалансованого розвитку в різних галузях. Зокрема, стратегія «Від лану до столу» формує нові підходи до

аграрного виробництва та харчової безпеки, Європейська стратегія з біорізноманіття до 2030 року зосереджується на захисті екосистем і відновленні природного середовища, План дій з циркулярної економіки передбачає зменшення кількості відходів і повторне використання ресурсів, а ініціатива «Нульове забруднення» спрямована на очищення води, повітря та ґрунтів. У сукупності ці документи формують інтегровану модель розвитку, що демонструє прагнення Європейського Союзу забезпечити гармонію між економічним поступом і збереженням навколишнього середовища.

Європейський зелений курс водночас має потужний міжнародний вимір. Європейський Союз виступає ініціатором глобального екологічного діалогу, просуваючи свої стандарти та принципи у межах міжнародних організацій і регіональних угод. ЄС перетворюється на провідного світового лідера у сфері кліматичної дипломатії, використовуючи механізми м'якої сили для поширення власної моделі сталого розвитку. Через систему угод про партнерство, торгівлю, енергетику та технологічну співпрацю ЄЗК впливає на економічні політики третіх країн, стимулюючи їх до екологічної модернізації та переходу на відновлювані джерела енергії. Таким чином, Європейський зелений курс можна розглядати як інструмент зовнішньої політики ЄС, який формує нову архітектуру міжнародних відносин у сфері довкілля та сталого розвитку.

Важливою складовою міжнародного виміру ЄЗК є його вплив на країни-партнери, зокрема Україну. Участь у реалізації принципів Європейського зеленого курсу відкриває перед Україною значні можливості для модернізації економіки, підвищення енергоефективності, розвитку зеленої промисловості, впровадження інновацій та залучення інвестицій з Європейського Союзу. При цьому Україна має адаптувати європейські стандарти до власних умов, враховуючи національні особливості економічної структури, рівень розвитку інфраструктури та фінансові можливості.

Європейський зелений курс є не лише орієнтиром для зовнішньої політики України, а й важливим чинником внутрішньої трансформації. Його принципи збігаються з євроінтеграційним курсом держави та відповідають ключовим положенням Угоди про асоціацію з ЄС. Вони створюють передумови для поступового входження України до спільного європейського екологічного простору, що є необхідним кроком на шляху до членства в Європейському Союзі. У цьому контексті адаптація положень ЄЗК має стати системним елементом української державної політики, зокрема в енергетичній, промисловій, аграрній і транспортній сферах.

Водночас Україна стикається з низкою викликів у процесі впровадження зелених реформ. Серед них — обмеженість фінансових ресурсів, застаріла інфраструктура, низький рівень енергоефективності, недосконалість екологічного законодавства та вплив воєнних дій, які відволікають значні ресурси держави. Проте навіть за цих умов Україна має унікальний шанс інтегруватися у європейську зелену політику, отримати підтримку з боку ЄС через інвестиційні та грантові програми, залучити міжнародних партнерів до відновлення довкілля та розвитку відновлюваних джерел енергії.

Застосування принципів Європейського зеленого курсу може стати одним із ключових факторів післявоєнного відновлення України. Розбудова зеленої економіки дозволить зменшити залежність від імпорту енергоресурсів, забезпечити технологічну модернізацію промисловості, підвищити конкурентоспроможність на міжнародних ринках і водночас сприятиме збереженню природних ресурсів. Впровадження зеленої політики також зміцнить екологічну безпеку та сприятиме виконанню глобальних кліматичних зобов'язань, що, у свою чергу, підвищить міжнародний авторитет України.

Європейський зелений курс можна вважати своєрідною новою моделлю глобального розвитку, яка пропонує не лише економічні рішення, а й морально-етичні орієнтири. Він ґрунтується на ідеї спільної відповідальності за майбутнє

планети, взаємозалежності держав і неможливості досягнення добробуту одних за рахунок інших. Його реалізація засвідчує прагнення Європейського Союзу стати лідером у глобальній боротьбі з кліматичною кризою та водночас підтверджує здатність Європи формувати порядок денний для всього світу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Rankin J. What is the European Green Deal and will it really cost €1tn // The Guardian. – 2020. – URL: <https://www.theguardian.com/world/2020/mar/09/what-is-the-european-green-deal-and-will-it-really-cost-1tn>
2. Європейський зелений курс: можливості та загрози для України // Dixi Group. – 2020. – 27 с. – URL: <https://dixigroup.org/storage/files/2020-05-26/european-green-dealwebfinal.pdf>
3. Політика ЄС щодо зеленої економіки та інновацій: Підручник. Орловська Ю.В. , Чала В.С. , Глущенко А.В./ під заг. ред. Орловської Ю.В. Д.: ПДАБА. 2023. – 193 с. URL: <https://pgasa.dp.ua/wp-content/uploads/2023/02/Pidruchnyk-Polityka-YES.pdf>
4. Європейський зелений курс та потенційні наслідки для України його впровадження // PRISM UA. – 2022. – 38 с. – URL: <https://prismua.org/wp-content/uploads/2022/01/Green-Deal.pdf>
5. Європейський зелений курс // ГО Екодія. – URL: <https://ecoaction.org.ua/ievropejskyj-zelenyj-kurs.html>
6. Рамкова конвенція ООН про зміну клімату // UNFCCC. – URL: <https://unfccc.int/>
7. Climate Action and the Green Deal // European Commission. – URL: https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/priorities-2019-2024/european-green-deal/climate-action-and-green-deal_en

8. European Commission. EU submits targets to implement Global Biodiversity Framework // *European Commission*. – 2024. – URL: https://environment.ec.europa.eu/news/eu-submits-targets-implement-global-biodiversity-framework-2024-08-02_en
9. Josefsson G. The Simplification of Biological Diversity in International and EU Law // *Sustainability*. – 2018. – Vol. 10, No. 10. – P. 3424. – URL: <https://www.mdpi.com/2071-1050/10/10/3424>
10. United Nations Framework Convention on Climate Change. *Kyoto Protocol* // UNFCCC. – URL: https://unfccc.int/kyoto_protocol
11. European Environment Agency. *Climate change mitigation: reducing emissions* // EEA. – URL: <https://www.eea.europa.eu/en/topics/in-depth/climate-change-mitigation-reducing-emissions?activeTab=fa515f0c-9ab0-493c-b4cd-58a32dfaae0a>
12. UNFCCC. *The Paris Agreement* // UNFCCC. – URL: <https://unfccc.int/process-and-meetings/the-paris-agreement>
13. Паризька угода : Угода; ООН від 12.12.2015 // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/go/995_161
14. Council of the European Union. *Climate change – Paris Agreement, ratified by EU* // EUR-Lex. – URL: https://eur-lex.europa.eu/summary/SR/20110301_2
15. Екодія – Centre for Environmental Initiatives. *What is the European Green Deal* // Ecoaction. – URL: <https://ecoaction.org.ua/eu-green-deal.html>
16. Ministry of Foreign Affairs of Ukraine. *Climate. European Green Deal* // Ukraine-EU Diplomatic Relations. – URL: <https://ukraine-eu.mfa.gov.ua/posolstvo/galuzeve-spivrobitnictvo/klimat-yevropejska-zelena-ugoda>
17. Якименко І., Петрашко Л., Диман Т. та ін. Стратегія сталого розвитку: європейські горизонти [Електронний ресурс]: підручник / Київ: НУХТ, 2022. – 337 с. – URL: <https://ec.europa.eu/programmes/erasmus-plus/project-result-content/0fbb50ba-f863-42c4-bdfa->

18. European Commission. *Farm to Fork Strategy // European Commission*. – URL: https://food.ec.europa.eu/horizontal-topics/farm-fork-strategy_en
19. Mainar-Causapé, A., & Martínez, Y. The impact of the EU's farm-to-fork strategy on member states' economies: which countries will suffer the most? // *Agricultural and Food Economics*. – 2025. – Vol. 13, Article 10. – URL: <https://agrifoodecon.springeropen.com/articles/10.1186/s40100-025-00354-w>
20. FoodFirst. *EU's Farm to Fork (F2F) Strategy– External Perspectives: Implications for Global Food Security and International Markets // FoodFirst*. – 2021. – URL: <https://www.foodfirst.eu/2021/07/06/eus-farm-to-fork-f2f-strategy-external-perspectives-implications-for-global-food-security-and-international-markets/>
21. European Commission. *Biodiversity Strategy for 2030 // European Commission*. – URL: https://environment.ec.europa.eu/strategy/biodiversity-strategy-2030_en
22. European Commission – Environment Newsroom. *Commission adopts EU Biodiversity Strategy for 2030: Bringing nature back into our lives // European Commission*. – URL: <https://ec.europa.eu/newsroom/env/items/677865/en>
23. EUR-Lex. *EU biodiversity strategy for 2030 // EUR-Lex*. – URL: <https://eur-lex.europa.eu/summary/SR/4459196>
24. European Commission – Environment Newsroom. *Nature and biodiversity // European Commission*. – URL: https://environment.ec.europa.eu/topics/nature-and-biodiversity_en
25. Joint Research Centre. *Protecting ecosystems: almost half of EU Biodiversity Strategy recommendations now in place // JRC-European Commission*. – URL: https://joint-research-centre.ec.europa.eu/jrc-news-and-updates/protecting-ecosystems-almost-half-eu-biodiversity-strategy-recommendations-now-place-2025-05-22_en

26. European Commission. *Zero Pollution Action Plan* // European Commission. – URL: https://environment.ec.europa.eu/strategy/zero-pollution-action-plan_en
27. Circular Solutions. *European Green Deal: commission aims for zero pollution in air, water and soil* // Circular-Solutions. – URL: <https://www.circular-solutions.eu/news/european-green-deal-commission-aims-for-zero-pollution-in-air-water-and-soil/>
28. European Commission – Environment Newsroom. *EU Action Plan “Towards Zero Pollution for Air, Water and Soil”* // European Commission. – URL: <https://ec.europa.eu/newsroom/env/items/712620>
29. ManagEnergy (European Climate, Infrastructure and Environment Executive Agency). *EU moves towards Zero Pollution Regions* // ManagEnergy. – URL: https://managenergy.ec.europa.eu/managenergy-discover/managenergy-news/eu-moves-towards-zero-pollution-regions-2025-04-16_en
30. European Environment Agency. *Zero Pollution: 2030 Targets within Reach but Need Stronger Action* // EEA Newsroom. – URL: <https://www.eea.europa.eu/en/newsroom/news/zero-pollution-2030-targets>
31. European Commission. *Circular Economy Action Plan* // European Commission. – URL: https://environment.ec.europa.eu/strategy/circular-economy-action-plan_en
32. European Commission. *The European Green Deal: Circular Economy Action Plan* [PDF] // European Commission. – URL: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/api/files/attachment/863182/EU_Greendeal_Circular_economy_en.pdf
33. Circular Economy Platform. *EU’s new Circular Economy Action Plan out* // Circular Economy Platform. – URL: <https://circulareconomy.europa.eu/platform/en/news-and-events/all-news/eus-new-circular-economy-action-plan-out>
34. CENCENELEC. *EU Circular Economy Action Plan* // CENCENELEC. – URL: <https://www.cencenelec.eu/news-events/news/2021/briefnews/2021-02-03-eu-circular-economy-action-plan>

35. Transition Pathways. *Circular Economy Action Plan* // Transition Pathways. – URL: <https://transition-pathways.europa.eu/policies/circular-economy-action-plan>
36. TechRadar Pro. *The EU's first ESPR Working Plan is out: Tech companies need to consider DPP compliance now* // TechRadar Pro. – URL: <https://www.techradar.com/pro/the-eus-first-espr-working-plan-is-out-tech-companies-need-to-consider-dpp-compliance-now>
37. Climate Policy Initiative. *Climate Policy Initiative* // Climate Policy Initiative. – URL: <https://www.climatepolicyinitiative.org/>
38. European Commission. *Carbon Border Adjustment Mechanism* // European Commission. – URL: https://taxation-customs.ec.europa.eu/carbon-border-adjustment-mechanism_en
39. European Commission. *India – Key Partner Countries and Regions* // European Commission. – URL: https://energy.ec.europa.eu/topics/international-cooperation/key-partner-countries-and-regions/india_en
40. Observer Research Foundation. *India-EU Green Hydrogen Partnership: Powering a Sustainable Future* // ORF. – URL: <https://www.orfonline.org/expert-speak/india-eu-green-hydrogen-partnership-powering-a-sustainable-future>
41. Government of Uttar Pradesh. *India–EU Cooperation Report* [PDF]. – URL: https://invest.up.gov.in/wp-content/uploads/2024/11/Indiaeu_241124.pdf
42. Press Information Bureau, Government of India. *Press Release* // PIB. – URL: <https://www.pib.gov.in/PressReleaseIframePage.aspx?PRID=2054296>
43. European External Action Service. *EU and India: Partners in Circular Economy and Resource Efficiency* // EEAS. – URL: https://www.eeas.europa.eu/delegations/india/eu-india-partners-circular-economy-and-resource-efficiency_und_en
44. European Commission – International Partnerships. *EU and India Agree to Develop Trilateral Cooperation (11 June 2025)* // European Commission. –

- URL: https://international-partnerships.ec.europa.eu/news-and-events/news/eu-and-india-agree-develop-trilateral-cooperation-2025-06-11_en
45. European Parliament. *EU-India Relations* [PDF] // EPRS. – URL: https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/ATAG/2024/757587/EPRS_ATA%282024%29757587_EN.pdf
46. Climate Action Network Europe. *EU–India Climate Cooperation Brief* [PDF] // CAN Europe. – URL: <https://caneurope.org/content/uploads/2023/07/EU-INDIA-CLIMATE-COOPERATION-BRIEF.pdf>
47. Reuters. *India, EU Agree to Push for Conclusion of Free Trade Pact This Year* // Reuters. – URL: <https://www.reuters.com/world/india/india-eu-agree-push-conclusion-free-trade-pact-this-year-2025-02-28>
48. European Commission. *EU and China agree greater circular economy cooperation* // European Commission. – URL: https://environment.ec.europa.eu/news/eu-and-china-agree-greater-circular-economy-cooperation-2024-04-25_en
49. European Commission – Climate Action. *Readout: 6th EU-China High-Level Dialogue on Environment and Climate (15 July 2025)* // European Commission. – URL: https://climate.ec.europa.eu/news-other-reads/news/readout-6th-eu-china-high-level-dialogue-environment-and-climate-2025-07-15_en
50. European Commission – Energy. *Joint Readout: 12th Meeting China-EU Energy Dialogue between Administrator Wang and Commissioner ... (15 July 2025)* // European Commission. – URL: https://energy.ec.europa.eu/news/joint-readout-12th-meeting-china-eu-energy-dialogue-between-administrator-wang-and-commissioner-2025-07-15_en
51. Institute for European Environmental Policy (IEEP). *Powering the Twin Engines: Navigating China-EU Climate Cooperation (2025)* [PDF]. – URL: <https://ieep.eu/wp-content/uploads/2025/06/Powering-the-Twin-Engines-Navigating-China-EU-Climate-Cooperation-2025.pdf>

52. Financial Times. *EU and China say 'green is the colour of co-operation' in climate leadership pledge* // Financial Times. – URL: <https://www.ft.com/content/882d5732-5833-46db-aded-69258cb248a0>
53. Team Europe / European Commission. *Green Initiative – TEI Partnership ASEAN / South-East Asia* // Capacity4Dev. – URL: https://capacity4dev.europa.eu/resources/team-europe-tracker/partner-countries/middle-east-asia-and-pacific/green-initiative-tei-partnership-aseansouth-east-asia_en
54. European Commission – Press Corner. *IP/22/7678: EU supports sustainable development in ASEAN with new Green Initiative* // European Commission. – URL: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/ip_22_7678
55. EU in ASEAN. *Green Growth and the Environment* // EUinASEAN. – URL: <https://euinasean.eu/cooperation/green-growth-and-the-environment>
56. Stockholm Environment Institute. *ASEAN Circular Economy* // SEI. – URL: <https://www.sei.org/projects/asean-circular-economy>
57. European Commission – International Partnerships. *Global Gateway: EU and ASEAN strengthen their partnership for sustainable connectivity (2 February 2024)* // European Commission. – URL: https://international-partnerships.ec.europa.eu/news-and-events/news/global-gateway-eu-and-asean-strengthen-their-partnership-sustainable-connectivity-2024-02-02_en
58. EU in ASEAN. *EU and ASEAN cooperate to mitigate the impacts of climate change* // EUinASEAN. – URL: <https://euinasean.eu/wp-content/uploads/2023/10/LTS-Scoping-Study-02.09.2021.pdf>
59. Carnegie Endowment for International Peace. *Reimagining EU-ASEAN Relations: Challenges and Opportunities* // Carnegie. – URL: <https://carnegieendowment.org/research/2023/07/reimagining-eu-asean-relations-challenges-and-opportunities?lang=en>
60. Міністерство закордонних справ України. *Європейська асоціація вільної торгівлі (ЄАВТ)* // Посольство України в Швейцарії та Ліхтенштейні. – URL: <https://geneva.mfa.gov.ua/posolstvo/2606-efta>

61. Swiss Federal Office for the Environment (FOEN / BAFU). *Relations between Switzerland and the EU in the area of the environment* // Swiss Federal Administration. – URL: <https://www.bafu.admin.ch/bafu/en/home/topics/international-affairs/organisations/relations-between-switzerland-and-the-eu-in-the-area-of-the-envi.html>
62. Government of Norway. *Norway enters into a Green Industrial Partnership with the EU* // Government.no. – URL: <https://www.regjeringen.no/en/whats-new/norge-inngar-gront-strategisk-industripartnerskap-med-eu/id3031333/>
63. European Commission. *North Seas Energy Cooperation (NSEC)* // European Commission. – URL: https://energy.ec.europa.eu/topics/infrastructure/high-level-groups/north-seas-energy-cooperation_en
64. North Sea Wind Power Hub. *Dissemination Report 2024* // North Sea Wind Power Hub. – URL: https://northseawindpowerhub.eu/files/media/document/North%20Sea%20Wind%20Power%20Hub_Dissemination%20Report%202024.pdf
65. Hydrogen Europe. *Boosting Renewable Hydrogen: The Commission Selects 15 Projects to Receive Nearly €1 Billion* // Hydrogen Europe. – URL: <https://hydrogeneurope.eu/boosting-renewable-hydrogen-the-commission-selects-15-projects-to-receive-nearly-e1-billion/>
66. Financial Times. *EU and Norway: Green Energy Cooperation Deepens* // Financial Times. – URL: <https://www.ft.com/content/3c24e938-9eb0-438f-8db4-5c69733af6ec>
67. Reuters. *Hydro Signs Billion-Euro Deal to Supply NKT with Low-Carbon Aluminium for EU Grid* // Reuters. – URL: <https://www.reuters.com/sustainability/climate-energy/hydro-signs-billion-euro-deal-supply-nkt-with-low-carbon-aluminium-eu-grid-2025-04-29/>
68. Reuters. *Outsider Norway Should Keep Close EU Ties, Government Commission Says* // Reuters. – URL:

- <https://www.reuters.com/world/europe/outsider-norway-should-keep-close-eu-ties-government-commission-says-2024-04-11/>
69. Financial Times. *Norway's Strategic Role in Europe's Green Transition* // *Financial Times*. – URL: <https://www.ft.com/content/c03f53e4-c373-413f-8211-85f52f12468b>
70. Reuters. *Norway's Hydro to Phase Out Battery and Green Hydrogen Businesses* // *Reuters*. – URL: <https://www.reuters.com/sustainability/norways-hydro-phase-out-battery-green-hydrogen-businesses-2024-11-27/>
71. European Environment Agency. *Switzerland* // Europe's environment 2025. – URL: <https://www.eea.europa.eu/en/europe-environment-2025/countries/switzerland>
72. European Commission – Research & Innovation. *EU and Switzerland successfully conclude negotiations on Horizon Europe and Euratom* // European Commission. – URL: https://research-and-innovation.ec.europa.eu/news/all-research-and-innovation-news/eu-and-switzerland-successfully-conclude-negotiations-horizon-europe-and-euratom-2024-12-20_en
73. United Nations Framework Convention on Climate Change. *Long-Term Strategy of Switzerland* [PDF] – URL: https://unfccc.int/sites/default/files/resource/LTS1_Switzerland.pdf
74. European Commission – Research & Innovation. *Switzerland* // International cooperation – Bilateral science & technology agreements with non-EU countries. – URL: https://research-and-innovation.ec.europa.eu/strategy/strategy-research-and-innovation/europe-world/international-cooperation/bilateral-cooperation-science-and-technology-agreements-non-eu-countries/switzerland_en
75. Reuters. *Swiss government approves package of measures for closer EU ties* // *Reuters*. – URL: <https://www.reuters.com/sustainability/boards-policy-regulation/swiss-government-approves-package-measures-closer-eu-ties-2025-06-13/>

76. Orkustofnun – Icelandic National Energy Authority. *Electricity Production* // Orkustofnun. – URL: https://orkustofnun.is/en/national_energy_regulatory/electricity-production
77. Carbfix. *Carbfix – Carbon Storage Technology* // Carbfix. – URL: <https://www.carbfix.com/>
78. Landsvirkjun. *Study shows shipping green hydrogen from Iceland to Rotterdam to be realistic before 2030* // Landsvirkjun. – URL: <https://www.landsvirkjun.com/news/study-shows-shipping-green-hydrogen-from-iceland-to>
79. Національний інститут стратегічних досліджень. *Європейський зелений курс і кліматична політика України* // NISS. – URL: <https://niss.gov.ua/publikatsiyi/analitichni-dopovidi/evropeyskyy-zelenyy-kurs-i-klimatychna-polityka-ukrayiny>
80. United Nations Development Programme (Ukraine). *Green Recovery Ukraine* [PDF]. – URL: <https://www.undp.org/sites/g/files/zskgke326/files/2024-04/undp-ua-green-recovery-ukr.pdf>
81. Економічна правда. ... // Економічна Правда. – URL: <https://epravda.com.ua/columns/2024/08/09/717754/>
82. Фінансовий клуб. *Україні потрібно понад 100 млрд євро інвестицій для скорочення викидів* // FinClub. – URL: <https://finclub.net/news/ukraini-potribno-ponad-100-mlrd-ievro-dlia-skorochennia-vykydiv-shmyhal.html>
83. UA-Energy.org. *Зелений курс в Україні: складний рух до сталого розвитку* // UA-Energy. – URL: <https://ua-energy.org/uk/posts/zelenyi-kurs-v-ukraini-skladnyi-rukh-do-stalogo-rozvytku-31-03-2023>
84. АрміяInform. *Шкода довкіллю від війни вже перевищує 19 трильйонів гривень — Руслан Стрілець* // АрміяInform. – URL: <http://www.armyinform.com.ua/2023/04/15/shkoda-dovkillyu-vid-vijny-vzhe-perevyshhuye-19-tryljona-gryven-ruslan-strilecz/>
85. Європейський зелений курс: можливості та наслідки для українського бізнесу // ResearchGate. – URL:

https://www.researchgate.net/publication/376291204_EVROPEJSKIJ_ZELEN_IJ_KURS_MOZLIVOSTI_TA_NASLIDKI_DLA_UKRAINSKOGO_BIZNESU

86. Ukr-Socium. *The European Green Deal in Ukraine: Opportunities and Implications for the Industry* // Ukr-Socium. – URL: <https://ukr-socium.org.ua/uk/archive/4-79-2021/the-european-green-deal-in-ukraine-opportunities-and-implications-for-the-industry/>
87. Тиждень. *Енергетична криза: які наслідки для України матимуть кліматичні ініціативи ІЄС* // Тиждень. – URL: <https://tyzhden.ua/enerhetychna-kryza-iaki-naslidky-dlia-ukrainy-matymut-klimatychni-initsiatyvy-ies/>
88. Інститут економічних досліджень та політичних консультацій. *Integration Report Ukraine 2023* [PDF]. – URL: http://www.ier.com.ua/files/Projects/2023/Report_Integration_2023_ua.pdf
89. Baltija Publishing. *Environmental Policy of the EU and Its Implementation in Eastern Europe*. Riga, 2023. URL: http://baltijapublishing.lv/omp/index.php/bp/catalog/download/246/6933/1443_9-1?inline=1
90. European Green Digital Coalition. *Case Studies* // European Green Digital Coalition. – URL: <https://www.greendigitalcoalition.eu/case-studies/>
91. European Commission – Digital Strategy. *European Green Digital Coalition* // European Commission. – URL: <https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/policies/european-green-digital-coalition>
92. European Green Digital Coalition. *European Green Digital Coalition (homepage)* // European Green Digital Coalition. – URL: <https://www.greendigitalcoalition.eu/>
93. DIGITAL SME. *European Green Digital Coalition pilot project delivers methodologies to measure the enabling impact of digital solutions on the climate* // DIGITAL SME. – URL: <https://www.digitalsme.eu/european-green-digital->

- [coalition-pilot-project-delivers-methodologies-to-measure-the-enabling-impact-of-digital-solutions-on-the-climate/](#)
94. European Commission – Digital Strategy. *Green Digital* // European Commission. – URL: <https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/policies/green-digital>
95. GridEdge.ai. *GridEdge* // GridEdge.ai. – URL: <https://gridedge.ai/>
96. Destination Earth. *Destination Earth (DestinE)* // Destination Earth. – URL: <https://destination-earth.eu/>
97. Siemens – PLM Software Insights Hub. *Insights Hub* // Siemens. – URL: <https://plm.sw.siemens.com/en-US/insights-hub/>
98. Strubell, E., Ganesh, A., & McCallum, A. *Energy and Policy Considerations for Deep Learning in NLP*. University of Massachusetts Amherst, 2019. arXiv. URL: <https://arxiv.org/abs/1906.02243>
99. EUR-Lex. *Proposal for a Regulation of the European Parliament and of the Council laying down harmonised rules on artificial intelligence (Artificial Intelligence Act)* // EUR-Lex. – URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:52021PC0206>
100. Financial Times. *ArcelorMittal delays green investments in Europe over policy uncertainty* // Financial Times. – URL: <https://www.ft.com/content/94c174d0-cfde-4ef9-9d92-a16792232fd7>
101. Reuters. *EU awards Italian energy groups €402 mln green hydrogen* // Reuters. – URL: <https://www.reuters.com/sustainability/climate-energy/eu-awards-italian-energy-groups-402-mln-green-hydrogen-2024-02-26/>
102. Seneca ESG Insights. *European Commission invests EUR 370 m to establish Green Hydrogen Valley in southern Italy* // Seneca ESG. – URL: <https://senecaesg.com/insights/european-commission-invests-eur370m-to-establish-green-hydrogen-valley-in-southern-italy/>
103. Ecoaction. *Пакет “Fit for 55”* // Ecoaction. – URL: <https://ecoaction.org.ua/paket-ies-fit-for-55.html>

104. DIGITALEUROPE. *European Green Digital Coalition pilot project delivers methodologies to measure the enabling impact of digital solutions on the climate* // DIGITALEUROPE. – URL: <https://www.digitaleurope.org/news/european-green-digital-coalition-pilot-project-delivers-methodologies-to-measure-the-enabling-impact-of-digital-solutions-on-the-climate/>
105. World Wide Fund for Nature (WWF). *Assessment of the EU 2030 Biodiversity Strategy* // WWF Europe. – URL: <https://www.wwf.eu/?364596/Assessment-of-the-EU-2030-Biodiversity-Strategy>
106. European Commission. *Opportunities – Projects details: LIFE2027* // European Commission. – URL: <https://ec.europa.eu/info/funding-tenders/opportunities/portal/screen/opportunities/projects-details/43252405/101058915/LIFE2027>
107. World Wide Fund for Nature (WWF). *Annual Report 2023* [PDF] // WWF European Policy Office. – URL: https://wwfeu.awsassets.panda.org/downloads/wwf_epo_2023_annual_report.pdf
108. EU4Environment. *About* // EU4Environment. – URL: <https://www.eu4environment.org/about/>
109. European Commission. *Biodiversity Strategy for 2030* // European Commission. – URL: https://environment.ec.europa.eu/strategy/biodiversity-strategy-2030_en
110. International Renewable Energy Agency (IRENA). *World Energy Transitions Outlook 2023: 1.5 °C Pathway* // IRENA. – URL: <https://www.irena.org/Digital-Report/World-Energy-Transitions-Outlook-2023>
111. International Renewable Energy Agency (IRENA). *World Energy Transitions Outlook Volume 2, 2023* // IRENA. – URL: https://www.developmentaid.org/api/frontend/cms/file/2023/11/IRENA_World_energy_transitions_outlook_vol2_2023.pdf

112. International Renewable Energy Agency (IRENA). *Renewable Capacity Statistics 2024* // IRENA. – URL: https://www.irena.org/-/media/Files/IRENA/Agency/Publication/2024/Mar/IRENA_RE_Capacity_Statistics_2024.pdf
113. International Renewable Energy Agency (IRENA). *Record Growth in Renewables – Press Release* // IRENA. – URL: <https://www.irena.org/News/pressreleases/2024/Mar/Record-Growth-in-Renewables-but-Progress-Needs-to-be-Equitable>
114. International Renewable Energy Agency (IRENA). *Green Hydrogen – Collaborative Frameworks* // IRENA. – URL: <https://www.irena.org/How-we-work/Collaborative-frameworks/Green-Hydrogen>
115. International Renewable Energy Agency (IRENA). *CPI Global RE Finance 2023* [PDF] // IRENA. – URL: https://www.irena.org/-/media/Files/IRENA/Agency/Publication/2023/Feb/IRENA_CPI_Global_RE_finance_2023.pdf
116. Green Climate Fund (GCF). *Projects Dashboard* // GCF. – URL: <https://www.greenclimate.fund/projects/dashboard>
117. Green Climate Fund (GCF). *Homepage* // GCF. – URL: <https://www.greenclimate.fund/>
118. Green Climate Fund (GCF). *Green Climate Fund achieves record-breaking year; Board channels USD 3.26 billion to developing countries* // GCF. – URL: <https://www.greenclimate.fund/news/green-climate-fund-achieves-record-breaking-year-board-channels-usd-326-billion-developing>
119. Green Climate Fund (GCF). *Status of Pledges – All Cycles* // GCF. – URL: <https://www.greenclimate.fund/document/status-pledges-all-cycles>
120. Green Climate Fund (GCF) & European Investment Bank (EIB). *Partnership with GCF* // GCF. – URL: <https://www.greenclimate.fund/ae/eib>
121. Green Climate Fund (GCF). *European Investment Bank and Green Climate Fund sign partnership agreement* // GCF. – URL:

- <https://www.greenclimate.fund/news/european-investment-bank-and-green-climate-fund-sign-partnership-agreement>
122. European Commission. *Global Gateway* // European Commission. – URL: <https://commission.europa.eu/topics/international-partnerships/global-gateway>
123. Organisation for Economic Co-operation and Development (OECD). *Climate Finance Provided and Mobilised by Developed Countries in 2013-2022* [PDF] // OECD Publishing. – URL: https://www.oecd.org/content/dam/oecd/en/publications/reports/2024/05/climate-finance-provided-and-mobilised-by-developed-countries-in-2013-2022_8031029a/19150727-en.pdf
124. Abnett, Kate. *Wealthy countries met global climate finance goal two years late, OECD says* // Reuters. – 29 May 2024. – URL: <https://www.reuters.com/business/environment/wealthy-countries-met-global-climate-finance-goal-two-years-late-oecd-says-2024-05-29/>
125. European Commission. *EU Taxonomy for Sustainable Activities* // European Commission. – URL: https://finance.ec.europa.eu/sustainable-finance/tools-and-standards/eu-taxonomy-sustainable-activities_en
126. S&P Global. *A Short Guide to the EU's Taxonomy Regulation* // S&P Global. – URL: <https://www.spglobal.com/sustainable1/en/insights/a-short-guide-to-the-eu-s-taxonomy-regulation>
127. Ernst & Young (EY). *EU Taxonomy Report* // EY. – URL: https://www.ey.com/en_gl/insights/assurance/eu-taxonomy-report
128. Circular Ecology. *Carbon Border Adjustment Mechanism (CBAM)* // Circular Ecology. – URL: <https://circularecology.com/carbon-border-adjustment-mechanism-cbam.html>
129. Carbon Trust. *CBAM: What it means for exporters of steel, iron and aluminium* // Carbon Trust. – URL: <https://www.carbontrust.com/news-and-insights/insights/cbam-what-it-means-for-exporters-of-steel-iron-and-aluminium>

130. World Bank Blogs. *How developing countries can measure exposure to the EU's Carbon Border Adjustment Mechanism* // World Bank. – URL: <https://blogs.worldbank.org/en/trade/how-developing-countries-can-measure-exposure-eus-carbon-border-adjustment-mechanism>
131. Fastmarkets. *CBAM is coming — can steel and aluminium supply chains bear the costs?* // Fastmarkets. – URL: <https://www.fastmarkets.com/insights/cbam-is-coming-can-steel-and-aluminium-supply-chains-bear-the-costs>
132. ABN AMRO. *CBAM Impacts and Opportunities* // ABN AMRO Research. – URL: <https://www.abnamro.com/research/en/our-research/esg-economist-cbam-impacts-and-opportunities>
133. CO2 IQ. *EU CBAM: Imports* // CO2 IQ. – URL: <https://co2-iq.com/en/eu-cbam-imports>
134. European Commission. *CBAM Registry and Reporting* // European Commission. – URL: https://taxation-customs.ec.europa.eu/carbon-border-adjustment-mechanism/cbam-registry-and-reporting_en
135. European Commission. *Commission adopts detailed reporting rules for the Carbon Border Adjustment Mechanism's transitional phase* (17 Aug 2023) // European Commission. – URL: https://taxation-customs.ec.europa.eu/news/commission-adopts-detailed-reporting-rules-carbon-border-adjustment-mechanisms-transitional-phase-2023-08-17_en
136. World Bank. *Relative CBAM Exposure Index* // World Bank Data. – URL: <https://www.worldbank.org/en/data/interactive/2023/06/15/relative-cbam-exposure-index>
137. Federation of Employers of Ukraine (FRU). *The impact of the CBAM on the economy of Ukraine* [PDF]. – URL: https://fru.ua/images/doc/2025/Research_impact_assessment_EN.pdf
138. European Business Association (EBA). *Ukraine to launch monitoring of GHG emissions* // EBA. – URL: <https://eba.com.ua/en/ukraine-to-launch-monitoring-of-ghg-emissions/>

139. Кабінет Міністрів України. Уряд затвердив дорожню карту впровадження національної системи торгівлі квотами на викиди парникових газів — Світлана Гринчук // [kmu.gov.ua](https://www.kmu.gov.ua/news/uriad-zatverdyv-dorozhniu-kartu-vprovadzhennia-natsionalnoi-systemy-torhivli-kvotamy-na-vykydy-parnykovykh-haziv-svitlana-hrynychuk). – URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/uriad-zatverdyv-dorozhniu-kartu-vprovadzhennia-natsionalnoi-systemy-torhivli-kvotamy-na-vykydy-parnykovykh-haziv-svitlana-hrynychuk>
140. European Commission. *CBAM – Frequently Asked Questions (November 2023)* [PDF]. – URL: https://taxation-customs.ec.europa.eu/system/files/2023-11/CBAM%20Frequently%20Asked%20Questions_November%202023.pdf
141. Low Carbon Ukraine. *Exemption of electricity exports from EU-CBAM* [PDF]. – URL: https://www.lowcarbonukraine.com/wp-content/uploads/LCU_PP_01_2024_Exemption_of_electricity_exports_from_EU-CBAM.pdf
142. UABIO – Bioenergy Association of Ukraine. *CBAM: What should Ukrainian exporters prepare for?* // UABIO. – URL: <https://uabio.org/en/materials/17886/>